

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

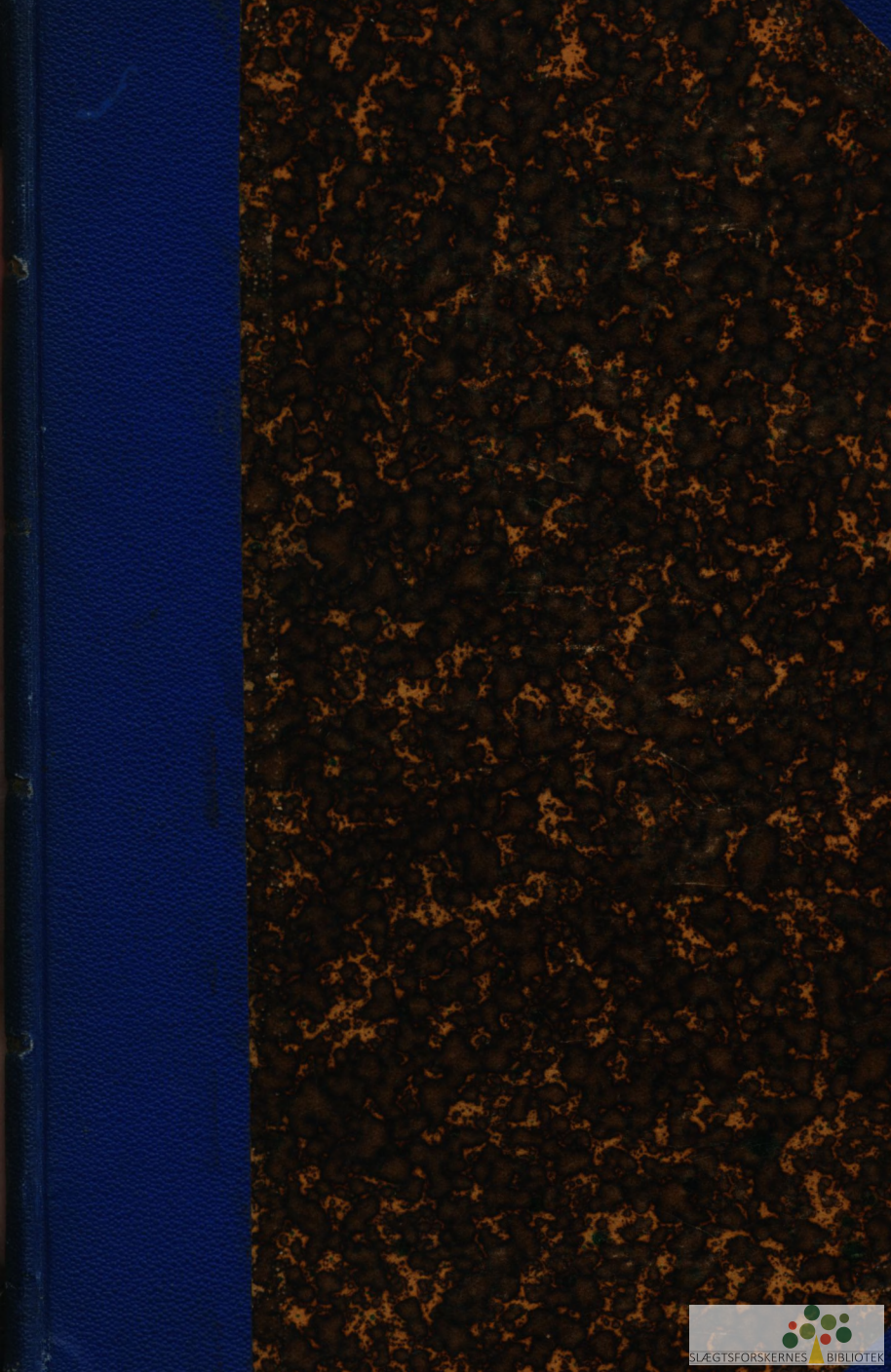
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jacy Chr. Lindberg

JAKOB CHR. LINDBERG

DEN DANSKE KIRKESAGS FORKÆMPER

ET MINDESKRIFT

AF

FREDERIK NYGÅRD

ODENSE

MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG

MILO'SKE BOGTRYKKERI

1897

INDHOLD

	Side
Indledning	V.
Børne- og Ungdomsaarene	1
J. Chr. Lindbergs Deltagelse i Kirkekampen	13
J. Chr. Lindbergs Forhold til Menigmand	39
J. Chr. Lindberg som Kirke- og Statspolitiker	57
J. Chr. Lindbergs Hjemliv	72

INDLEDNING.

Han var i det legemlige en usædvanlig stor og bred og stærk Skikkelse at se paa. Sit Hoved bar han højt paa den kønne og lige Nakke. Og i en lang Række af Aar laa der udbredt en sjælden Alvor over denne Kæmpeskikkelse, der bidrog sit til, at de fleste gik af Vejen for ham, medens dog en lille Kreds af hans samtidige elskede ham inderligt og forstod at sætte Pris paa de stærke og gode Dyder, der var ham ejendommelig, og som nu danner den uvisnelige Krans om hans høje og tankeklare Pande.

Jakob Chr. Lindbergs Navn er uadskilleligt og paa mange Maader indflettet i den danske Kirkes og det danske Folks Historie i vort Hundredaar.

I den Menneskealder, der spænder fra først i tyverne til midt i halvtredserne, dukker dette Navn idelig op. Og navnlig i dette Tidsrums første Halvdel fylder hans Skikkelse saa meget.

Og dog er der endnu saa lidet Kendskab i det enkelte til denne store Mands hele Liv og Virksomhed. Dette hænger for en Del sammen med, at de stærke og svære Kampe udad til, hvori J. Chr. Lindberg skulde og maatte lægge saa mange af sine Kræfter, ofte var af den Art, at han maatte angribe Personer, og det undertiden ædle og fintbyggede Personligheder, og tilmed hørende til de raadende og ledende Slægter i Kirken og af de Samfundslag, som stod øverst i Landet. Det var i det hele taget de forurettedes og de ringere stillede Sag, han som oftest stillede sig i Gabet for. Og da J. Chr. L. desuden i

sine mange udadvendte Angrebs- og Forsvarskampe undertiden kunde lade sig friste enten af noget hensynsløst eller noget spidsfindigt, der hørte Vrangside af hans stærke Natur til, er det ikke at undres paa, at han for mange i sin Samtid kom til at staa som en usympatetisk Skikkelse.

Nu er vi anderledes stillede, idet vi baade har Lejlighed til at lære at kende det rige Fond af ægte Kærlighed, der i det hele og store var den lønlige Drivkraft ogsaa i en stor Del af denne Mands offentlige Færd, og dernæst er i Stand til at kunne kaste et roligt Tilbageblik paa hine Tidens stærke aandelige Kampe og se, hvilket af de kæmpende Partier det var, der havde den største Sandhed paa sin Side.

I Morten Luthers Dage levede der en højtbegavet Mand, som kun 24 Aar gammel blev Professor i Hebraisk ved Universitetet i Wittenberg. Det var Mathias Flacius. Han blev en af de ypperste lutherske Theologer, der i mange Aar kæmpede for den sunde Lærdoms Form, undertiden skarpt og bidende, men altid værdigt og i Sandhed. Saa længe han levede, blev han udskældt og tilsidesat i en utrolig Grad, ja man brugte endog hans Navn forkortet (»Flätz«) til at betegne en hvilken som helst Tølper med, og hans Modstandere sagde i deres utrolige Blindhed om ham: »Han har intet andet godt gjort end det at han døde«. Men siden hen nødtes man til at regne Mathias Flacius for en af de betydeligste Theologer i den nærmeste Tid efter Luther. Og man naaede til at prise ham som en Mand, der ved sin helstøbte Personlighed og sit trofaste og udholdende Vidnesbyrd indtager en høj Plads i Kirkehistorien.

Med denne Mathias Flacius er Jakob Christian Lindberg for nylig bleven sammenlignet.

Og der er træffende bleven sagt, at Lindberg blev ikke for Grundtvig, hvad Melancton var for Luther, men hvad Mathias Flacius vilde være blevet, hvis han havde haft Melanctons historiske Stilling*).

---

*) C. Bricka: Dansk biografisk Lexikon, Artiklen om J. Chr. Lindberg (af Frederik Nielsen).

VII

Nu er det hundrede Aar siden, at Jakob Christian Lindberg blev født til Verden.

Nærværende korte Levnetsskildring af Jubilaren skulde da nærmest tjene til at belyse den Hædersplads, han utvivlsomt har, saavel i den danske Kirke som i det danske Folks Midte.

Børne- og Ungdomsaarene.

(1797—1824).

Jakob Christian Lindberg er født i Ribe den 8. Jan. 1797. Hans Fader, Niels Lindberg, var residerende Kapellan ved Domkirken i Ribe og Hjælpepræst til Sem.

Om sin fædrene Slægt udtaler J. Chr. Lindberg i sine egne Levnetsoptegnelser den Formodning, at de har været »simple Jyder og ærlige Kristne«.

For sin Fader, Niels Lindbergs vedkommende, bestemmer han dette sidste saaledes, at »han prædikede med Lethed og med Kraft, men han mente efter hele Tidens Medfør, at man skulde prædike Moralen og kun lejlighedsvis berøre den kristelige Dogmatik, saa hans Prædikener aldrig kunde dæmme mod den indbrydende Vantro, skønt han vilde bekæmpe den og vistnok mente, at han ved en skarp Moral satte den de bedste Dæmninger«.

Iøvrigt skildrer J. Chr. L. sin Fader som en meget alvorlig og stræng Mand, der mest levede i sit Studerekammer, saa hans Familie kun saa ham ved Middagsbordet, hvor han ogsaa kun talte lidet.

Han elskede sine Børn højt, men ellers gav han ikke let at forstaa, at nogen Følelse bevægede hans Hjærte.

Kun i ét Tilfælde kunde hans Følelse udbryde i stærke Ord, naar han nemlig saa, at en Enke led Uret eller en værgeløs fornærmedes. »Men da var ej heller hans Handling til

at skaffe den forurettede Ret langt borte«. Han var derfor ogsaa alle Enkers Lavværges og faderløses Kurator.

Disse Sager gav ham undertiden saa meget at bestille, at han maatte tage enten den sildige Aften eller den tidlige Morgen til Hjælp.

Til sin Forfriskelse og Motion brugte Niels Lindberg meget Snedkeriet, som han ret godt forstod, saa de havde næsten ikke et Stykke Møbel i deres Stue, som den residerende Kapellan ikke selv havde gjort.

Jakob Chr. Lindbergs Moder, Anna Magdalene Jakobsen, var en ærlig Pige fra et efter Tidernes Lejlighed nogenlunde formuende Hjem paa Semgaard ved Ribe.

De gjorde aldrig Selskab hos Niels L. i Ribe, blev da heller ikke meget ofte bedet ud. Kapellanen forekom nemlig mange alt for alvorlig, skønt han i Omgang slet ikke var barsk eller frastødende, men kunde være ret munter.

I sin Barndom var Jakob Chr. L. meget svag. Han kunde vaagne om Natten — eller han vaagnede ikke, thi de sagde, det var i Søvn, men Følelsen, vidste han, var levende hos ham og skrækkelig — under et frygteligt Forskrækkelsesskrig, fordi et mørkt, grueligt enten bølgende Dyr eller Skyggedyr vilde sluge ham. Alt, hvad de gjorde ved ham, for at trøste ham, var forgæves. Men kom blot hans Fader og nævnede ham ved Navn, da svandt det onde fra ham, og han fejlede intet uden Udmattelsen af Skriget. Dette Onde kom ogsaa siden igen, endog i hans voksne Alder, men mattere, saa han ikke blev aftvungen Skrig, men følte dog stor Angst.

Fire Aar gammel kom han i Brasens Skole i Ribe, hvor der gik baade Drengene og Piger, baade store og smaa. Han saa meget ondt og lærte lidet godt. Kristendom kendte han dog noget til, fordi han barnlig troede, ingen Tvivl hørte og læste Evangeliebogen. En Bog holdt han meget af og kendte den Gang godt; siden saa han, at det var Brorsons Svanesang. —

I den Tid levede han mest i Stuen, naar Skoletiden var forbi, og morede sig gerne med at prædike, men hans Søkende

havde ingen Smag for hans Prædikener. Hans Fader var paa sit Værelse og hans Moder syslede i Huset, saa Glæden dog ikke var fuldkommen.

Da J. Chr. L. var otte Aar gammel, kom han i Ribe Latinskole.

Her fik han straks en duelig og dygtig Lærer, Konrektor Thorup, hvem de alle havde Agtelse for og hvem Jakob Chr. L. fattede megen Kærlighed til, hvilken han ogsaa bevarede efter endt Skoletid. De to andre Lærere kunde intet lære dem, thi den ene undertvang de, og den anden kunde ikke tvinge dem.

Til Skolens maadelige Forfatning kom den almindelige Forvirring og Fordærvelse, som smittede ogsaa Børnene, og Fordærvelsen blev fuldkommen, da Ribe By stadig havde Militær i Indkvartering.

De alvorlige og ulykkelige Spaniere saa de aflægge den tvungne Troskabsed til deres forhadte Konge, Josef Bonaparte; dem fulgte de letsindige Franskmænd, som lærte dem allehaande Soldaternarrestreger; siden saa de nok af »danske Krigsfolk«; endelig maatte de se Byen besat af Kosakker, og efter Freden til Kiel blev Polakker og Franskmænd, Levningen af l'Allemands Armekorps, indkvarterede hos dem.

Jakob Chr. L. morede sig meget i en ældre Alder ved gennem en bekendt i St. Petersborg at faa Meddelelse om, at Ribe Stads Nøgler fandtes ophængt ved Alteret i Peter Pauls Kirken blandt andre Trofæer, Russerne havde vundet paa deres Krigstoge.

Alting drejede sig da om Krig og Krigsfolk.

Drengene sloges indbyrdes for og imod Napoleon, lærte godt at eksercere og sloges med Stene, saa de altid var brune og blaa af Stød og Slag. »Men Herren bevarede dem naadig alle i disse Kampe, saa ingen fik Men eller Bræk derved.«

Imidlertid vilde tillige en anden Aand gjøre sig gjældende, »den fine Kulturs og Lefleriets Aand, som i Byen fik sin fornemste Anbefaling fra Amtmand Moltke, der fik oprettet et privat Teater, hvor han ogsaa selv gav sig til Pris for Borgerne ved at agere for dem.«

Dette smittede efterhaanden flere af Latinskolens Dreng, alt som de voksede til, saa nogle syntes bedre om at lægge sig efter fin Levemaade og Fjas med Pigerne end de haarde og raa Kamplege, som Jakob Chr. L. vedblev at finde sin Glæde i.

Paa denne Tid forfaldt Sædeligheden i den Grad, at Laster gik aabenbart i Svang. J. Chr. L. indbildte sig, at han ved at oprette et Drengekor til Sædernes Forbedring skulde møde dette Onde.

»Den aabenbare Liderlighed forhindrede de til Dels ved at stryge om i smaa Afdelinger paa alle Steder, som ellers var ensomme og søgte til al Slags Liderlighed, og hvis de traf nogen, da hverken sparede de Mund eller Stokke. Den Gang syntes han, det var store Ting«.

Niels Lindberg søgte mere og mere, som hans Søn voksede til, at give ham Begreb om det praktiske Liv ved at lade ham afskrive mange Korrespondancer, som han havde for Enker. Og herved fik Jakob Chr. L. tidlig et juridisk Begreb og en Lovkundskab, som siden gjorde ham det muligt at gaa videre heri. Med Aarene kom han ogsaa noget ind i Faderens Kampe. Og det sidste Aar, han var i Skolen i Ribe, var han meget betroet af sin Fader, saa denne overlod ham en Enke til ganske at sørge for. Men hvad han foretog, maatte han dog først forelægge Faderen og derpaa udføre det, hvis det var skriftligt, i hans Navn.

Siden hen holdt Jakob Chr. Lindberg selv paa, at de unge skulde kende, hvad der var Lov og Ret i Landet og ikke betragte Tinghuset som et Sted, hvor kun Tyve og Skælmer havde noget at bestille. Kun ønskede han Rettergangen mundtlig, da den umulig ellers kunde vække Deltagelse hos andre end Parterne.

Efterhaanden begyndte Jakob Chr. L. som Latinskoledreng selv at faa Lyst til at læse noget, dog ikke Skolesager.

Den Forfatter, han først fik Interesse for, var Grundtvig.

Da Drengen en Dag sad og skrev paa sin Faders Værelse, kom den daværende Stiftsprovst — senere Biskop — Kofod ind for at tale med Faderen. Uden at ænse Drengens Nær-

værelse, begyndte Kofod at fortælle om, at han havde faaet Brev fra København om den Sværmer Grundtvig, at han vilde prædike om ham paa Landemodet og vilde, at Niels Lindberg ogsaa skulde prædike om ham ude i Sem Kirke.

Niels L. forestillede da Kofod ikke alene det taabelige i at prædike mod en Mand, som ingen kendte, men forsikrede endogsaa, at han havde stor Agtelse for Grundtvig, om han endogsaa vel i sin Iyer gik noget vidt, »men ret var den Sag, han stred for«.

Denne Stridsmand maatte Jakob Chr. L. lære at kende, og søgte nu allevegne, hvor han kunde, at faa fat paa hans Bøger, men tildels hemmelig; thi han hørte saa meget om den Sværmer, og han var saa bange for Sværmeriet, at han ingenlunde vilde være sit hemmelige Venskab for Grundtvig bekendt. At Grundtvig nemlig var en Sværmer, det tvivlede J. Chr. L. ikke paa, da han havde læst noget af ham; thi det meste var ham saa dunkelt og gaadefuldt. Men at Grundtvig slog ordenlig til og mente det ærlig, det maatte Knøsen lide ham for.

Først 1814, da Grundtvig havde udgivet »Helligtrekonger-Lyset«, og viste saa stor Nidkærhed for at komme over at hjælpe Jyderne, talte J. Chr. Lindberg frit om ham som den dygtigste Mand, hvad man saa vilde indvende mod ham. Og naar han mødte Indvendinger, stod han sig let, fordi han kendte noget, men hans Fjender slet intet til Indholdet af Grundtvigs Skrifter.

1815 blev Jakob Chr. L. dimitteret fra Ribe Latinskole. I det Vidnesbyrd, som Thorup, der nu var bleven Rektor, medgav ham til Universitetet, og hvori han betegner ham som den Yngling, der er ham kærest, hedder det, at »han i de to sidste Aar har vist en Flid og Udholdenhed, som ikke kan overgaas; thi uden at nøjes med Dag for Dag nøjagtig at lære de foresatte Stykker, har han ogsaa ved Siden deraf paa egen Haand gjennemgaaet Dele af ikke lette Forfattere, latinske saavel som græske og hebraiske. Hvad Aandsevner angaar, øjner man hos ham en sjælden Forening af Dømmekraft og Hukommelse, hvad engang giver Løfte om en meget lærd Mand, — deri tager jeg

næppe fejl. — Han pryder sin Aand med de bedste Sæder, uberørte af vor Tids Blødgighed, der i højeste Grad er Studierne til Hinder«.

Ved Universitetet hørte Lindberg flittigt Forelæsninger og Aaret efter (1816) tog han Studentereksamen med Udmærkelse.

Han kastede sig derefter over Theologien som sit Embeds-studium. Den ældste Professor i Theologi var Rationalisten Hornemann. Han var ikke uden Lune, men kunde i sin Spot over Kristendommen være meget raa.

Hornemann kunde ellers godt lide Lindberg og dennes Kammerat, A. G. Rudelbach; men han kaldte dem altid »Mystikere«. Han skaffede dem begge Stipendier og var meget glad over at kunne gøre det.

Da Lindberg kom for at modtage det, sad Rudelbach der. »Ja, der sidder han, den Mystiker«, sagde Professoren og pegede paa Rudelbach, »men han er ogsaa en Mystiker«, føjede han saa til.

Hvad J. Chr. Lindbergs akademiske Aar ellers angik, da holdt han ikke synderlig Omgang med nogen.

Fra 1817 flyttede han ind paa Walkendorfs Kollegium og nød de følgende Aar Kommunitets-Stipendiet. Samtidigt med Lindberg laa Karl Høfding Muus paa Walkendorf. Med denne, der senere gik over til Papismen, kunde Lindberg slet ikke enes, uagtet han altid holdt meget af ham.

Tidligt kom L. til at informere den Pige, som siden skulde blive hans Hustru. Hendes Navn var Ane Cathrine Elisabeth Hansen. Hun var Datter af Destillatør og Brændevinsbrænder J. P. Hansen i København. Hun var i sit 12te Aar, da Lindberg lærte hende at kende i Foraaret 1816, og han holdt altid meget af hende. »Hun var bestandig en meget stille, flittig og tænksum Pige, som udmærkede sig især ved Tegning; Musik gav hun sig ogsaa af med«. Saaledes skildrer han hende selv.

I Jakob Chr. L.s Studenteraar var hans Helbred meget slet. Han led af Brystsyege og troede, at han var uhelbredelig. Derfor sparede han sig heller ikke selv, thi han havde den

Tanke, at kunde han ikke leve længe, maatte han se at lære desto mere og aldrig spille et Øjeblik af sine faa Dage, han havde tilbage. Efter at han havde taget sin Attestats, var hans Helbred altid godt siden hen i hans Liv.

Den unge studiosus theologix J. Chr. L. tog virksomt Del i de literære Stridigheder, som opstod mellem Baggesen og Øhlen-slæger 1818—19 (Tylvtestridenten).

Han lærte den Gang Baggesen personlig at kende og ligeledes sin »gamle Helt« Grundtvig. Af denne havde han allerede 18 Aar gammel hørt en Prædiken. Det var den sidste af Grundtvigs Omgangsprædikener, i Frederiksberg Kirke 2den Juledag 1815.

En af de 12 Studenter, der fremstillede sig som Øhlen-slægers Forsvarere, Westengaard, laa paa Walkendorfs Kollegium sammen med Lindberg. Og da nu Westengaard aldrig kunde holde tæt med »Tylvtens« Forhandlinger, men hver Gang noget var i Gære, styrtede ind til Lindberg og raabte: nu skal I faa, og gav saa nogle Antydninger, saa kendte denne ofte forud deres Plan og kunde flere Gange forpurre den. Deraf kom det Ord i Omløb: »De var tolv, men en af dem var en Forræder«. W. hed Forræderen.

Lindberg var snart paa det rene med, at saafremt Baggesen udfordredes, vilde han stille sig paa hans Side med saa mange, som vilde følge ham.

Den samme Dag, da de 12 Studenter gennem Paul Martin Møller*) og Christian Flor**) bragte Jens Baggesen deres Udfordring, skrev den unge Jakob Chr. L. en Erklæring, hvori han og fem andre Studenter tilbød Baggesen at være hans »Respondenter«, saa fremt den foreslagne Disputation skulde komme i Stand. Og de gjorde saa, fordi bl. a., saa skrev de, de i Hovedsagen billigede Baggeseens Bestræbelser i de senere Aar for at rense og forbedre Smagen o. s. v.

Grundtvig havde forfattet denne Erklæring paa Lindbergs

---

*) Død som Professor.

**) Død som Etatsraad, forhv. Professor i Kiel.

Opfordring. Det var i Begyndelsen af Oktober 1818, at J. Chr. L. første Gang var hos Grundtvig, og det i ovennævnte Anledning. Han havde to Følgesvende med sig, men da de kom til Grundtvigs Port i Løngangsstræde, vovede de ikke at gaa ind. J. Chr. L. maatte da gaa alene.

Han fandt Grundtvig saa indhyllet i Tobaksrøg, at han kun dunkelt kunde skimte hans Omrids. Men Grundtvig modtog ham venligt, og udtalte, at det var utaaleligt, at en Tylvt Studenter, der ingen Navn havde i Litteraturen, men kaldte sig de Tolv — et Navn, som historisk tilkom Herrens Apostler — opkastede sig til Dommere over Baggesen.

Den 21. (eller 22.) Oktober kunde Lindberg meddele Baggesen, at Grundtvig selv vilde blande sig i Striden og tage sig af »Tylvt« . Baggesen blev ellevild af Glæde, satte sig paa en Kuffert, der tjente ham til Stol, og skrev sin Velkomst til N. F. S. Grundtvig, hvori han slutter med at prise dennes Digt »Paaskeliljen«, »dette ene, høje, dybe, aandrige, tankefulde med intet andet lignelige Kvad, hvilket jeg heller gad have skrevet end mine egne samtlige danske Digte« .

Lindberg maatte vente, til Baggesen havde skrevet færdig, da han skulde bringe det til Avisen. Da Baggesen havde skrevet det, tog han sin Snustobaksdaase og overstrøede den vaade Skrift med Snustobak i Stedet for Sand.

I den hede og heftige Kamp, som nu udbrød, deltog den unge Student Lindberg flere Gange med Artikler i »Dagen«, hvori han skrev under Mærket L . . . . .

»Tylvtstriden« endte med en voldsom Udpibning i det kongelige Teater den 24. Februar 1819 af Baggese ns Syngespil »Trylleharpen«. J. Chr. Lindberg var i »Klapperne« Tal, søm den Aften havde samlet sig i Parterret. Endog Teatrets Personale deltog i Udpibningen udenfor Tilskuerpladsen.

Det kom tilsidst til Nævekamp mellem »Klapperne« og »Piberne« .

I sine Studenteraar stod Jakob Chr. Lindberg i god Forstaaelse med alle Professorerne. Og hans Fader glædede sig over flere Vidnesbyrd om Sønnens akademiske Flid; men at der gik saa længe hen, inden han tog Attestats, stod slet ikke den gamle Niels Lindberg an. Han havde ofte i Breve mindet Sønnen om at gøre en Bestemmelse. Men dette var ingenlunde let for denne, thi hans Læsning var langtfra planmæssig, idet han ofte sammenhængende anvendte et helt Fjerdingaar udelukkende paa et eller andet semitisk Sprogs Studium.

Da J. Chr. L. imidlertid i November 1821 blev heftig syg, besluttede han, »hvis Herren forundte ham Livet igen«, da straks at ville tage Attestats »for at glæde sin Fader og offentlig forlove sig med sin Kæreste«.

Sin Ansøgning (Petitum) om at maatte indstille sig til Eksamen begyndte han saaledes: »Dersom I ikke, højærværdige Theologer! i Eders Dom, ja i hele Eders Liv havde billiget hint sande Ord: Menneskebarnet stræber at lære, indtil han nedstiger i Graven (arabisk Mundheld), hvorledes skulde vi da vove at træde frem for Eder? Thi jo større Fremgang vi har gjort i at tilegne os de theologiske Videnskaber, desto dybere føler vi, ikke hvad vi har opnaaet, men hvad os fattes o. s. v.«

Foruden det til Attestats befalede Pensum opgav han i Hebraisk hele det gamle Testamente og i Arabisk, Syrisk, Koptisk, Sameritansk og Kaldæisk enkelte Dele af gammelt og nyt Testaments Skrifter.

Den 14de Januar 1822 bestod Lindberg theologisk Eksamen med den højeste Grad af Udmærkelse, idet han fik Karakteren: *Landabilis præ ceteris et quidem imprimis egregie*. Samme Dag forlovede han sig med sin Kæreste, som da var 18 Aar gammel.

Lindberg skriver selv, at der før den Tid var foregaaet en glædelig Forandring i aandelig Henseende med ham, idet han »havde vendt sig fra Verdens Vantro til den kristne Barnetro«. Og uden Tvivl havde hans Læsning af Grundtvigs Skrifter bidraget til, at han havde hørt Grundtvig nogle Gange prædike,

en Gang i Holmens Kirke, en Gang i Vartov og en Gang i Rundekirke. Men da han alligevel læste allehaande vantro Bøger, saa var han dog aldeles forvirret i sine Begreber. Dog syntes han, »det passede allerbedst for Eksamen, thi hverken den kristelige eller den ukristelige Gnosis gjorde ham videre Men«.

Nu levede Lindberg da i Fryd og Glæde: Kandidat, forlovet, og nu snart Forfatter! »Ih, tænkte han, nu smiler Verden rigtig venlig til dig«.

Om Sommeren blev han søgt af Biskop Friederich Münter, der mere og mere ledede hans Studier ind paa Møntvidenskaben (Numismatiken) og ind paa den Videnskab at tyde gamle skriftlige Mindesmærker (Palæografien).

Den unge Lindberg blev efterhaanden Sællands Biskop meget kær, saa han i det følgende Aar hver Dag maatte komme til ham. Og Münter gjorde ikke nogen Akkvision for sin Samling, uden han straks meddelte L. Underretning derom.

Allerede i Foraaret 1822 optraadte Jakob Chr. L. første Gang som Forfatter.

Han udgav en hebraisk Chrestomathi med Skolernes og de Studerendes Tarv for Øje. Og i Efteraaret samme Aar udkom hans hebraiske Grammatik. (2. Oplag 1828).

Paa samme Tid udnævntes den unge Mand til Adjunkt ved Metropolitanskolen, hvor han dels kom til at undervise i Hebraisk og dels i Latin.

Da det var paa Bane, at L. skulde være Adjunkt, kaldte den gamle Professor Hornemann ham til sig og gav ham et Aars Stipendium, som han havde bestemt, han skulde have havt i tre Aar, men som han ikke kunde nyde som Adjunkt. »Saa stor en Fjende end Hornemann var af Kristendommen, yndede han dog dem, som han troede, mente det ærlig med den kristne Tro«. —

Sine hebraiske skriftlige Arbejder fortsatte L. og udgav 1823 »Anvisning til en grammatisk Analyse af det hebraiske Sprog«. Ellers arbejdede L. uafslædig i den fønikiske Numismatik og Palæografi. Han havde tidligere for disse Videnskabers

Skyld øvet sig i Træskærerkunsten. Nu kunde han forsyne Biskop Münster med fönikiske Alfabeter.

Imidlertid var Adjunkt Lindberg kommen i Strid (1823) med Skolens Rektor, Nissen. Denne yndede nemlig ikke de kristelig ortodokse. Og til disses Tal hørte ikke blot Lindberg nu, men ogsaa Metropolitanskolens daværende Religionslærer Thura († som Sognepræst i Tommerup). Og med denne var Rektor Nissen kommen i Strid om Religionsundervisningen. Da Nissen kom til L. og beklagede sig over Thura, gav L. Thura Ret, og Rektoren gik bort med de Ord: »Det gør mig ondt, at De ogsaa er ortodoks«. — Kort efter opstod der et personligt Kontroverspunkt mellem Nissen og L. Og da de begge to var skarpe og haarde i deres Paastande, tog det Tid, inden de foreløbig blev forligte.

I 1823 fik J. Chr. Lindberg stærkt Mod paa at faa det hebraiske Leksikon, han arbejdede paa, fremmet til Trykken; men dette naaede sig først 1835.

Derimod gjorde han nu mange Forsøg med Afstøbning af Mønter, indtil det endelig lykkedes ham selv at kunne støbe disse. Ogsaa begyndte han selv at samle paa Mønter og Aftryk af Gemmer. Münsters Venskab blev stedse forøget. Var Lindberg lidt upasselig, besøgte Bispem ham stadig. Endog ved Nattetid fik han Bud fra Münster, naar denne troede at have gjort en fönikisk Opdagelse.

I 1824 udkom L.s lille Bog *commentatio de numis Punicis Sextorum*, der vakte stor Opsigt i den lærde Verden, ogsaa i Udlandet. Den havde tidligere været trykt i Münsters: *Miscellanea Hauniensia*. Tidligere Lærde havde henført 23 Mønter til Byerne Canaca eller Cancana. L. beviste, at Navnet maatte læses Seks (en fönikisk By i Spanien). Han havde skaaret 27 Indskrifter og 150 enkelte Skrifttegn i Træ og stukket en Kobbertavle med 5 Mønter og en Mængde Møntskrifter.

I 1824 havde han ogsaa den Ære at være ene om at kunne læse en nylig blandt Kartagos Ruiner opdaget punisk

Gravskrift. Han kom derved endnu mere i Forbindelse med Europas Lærde i denne Videnskab.

Efter endt Sommerferie havde J. Chr. Lindberg en ubehagelig Historie med en Discipel i Metropolitanskolen, som lagde nyt Ved til Tvedragtens Ild mellem ham og Rektor Nissen. — Men ved samme Tid oplevedes Lindberg paany gennem en 14 Dages selskabelig Omgang, han havde med den berømte Palæograf, Gehejmeraad Kopp fra Mannheim. Denne gav ham nogen bedre Anvisning til at stikke i Kobber og skære i Træ. Han smedede sig ny Instrumenter. Og saa optaget var han af sin lærde Fremtidsbane, at han mod Slutningen af Aaret søgte offentligt Stipendium. Et halvt Aar derefter fik han imidlertid Afslag paa denne sin Ansøgning. Han skriver, at Pengene istedenfor anvendtes til en Rejse, som Politimesteren Kierulf gjorde til Paris, »da Talen var om at indføre Gasbelysning og Gendsarmer istedetfor Vægtene«.

Men forinden havde Lindberg selv helt uventet ment at maatte opgive sit nærmeste numismatiske Arbejde. Sine dengang betydelige Samlinger af fønikiske Marmora og Mønter havde han nemlig paa Fr. Münters Forlangende laant Professor Gesenius i Halle. Kort efter averterede denne, at han nu vilde udgive, hvad J. Chr. L. havde lagt Planen til og samlet*).

Der var imidlertid en anden Sag, der snart kom til at lægge Beslag paa Størsteparten af den unge Mands Kræfter og som førte hans Liv ind i ny og bugtede Baner. Og det var den haarde Kamp, sem nu begyndte i den danske Statskirke, og som i sin dybeste Grund var en Kamp mellem Fornuftkristendom paa den ene Side og den historiske Kristendom paa den anden Side.

---

*) Dette skete ogsaa, jvfr. W. Gesenius: de inscriptione Phoenicia-Græeca in Cyrenaica nuper reperta 1825.

J. Chr. Lindbergs Deltagelse i Kirkekampen.

Fra den Stund Grundtvig var bleven anden Præst ved Frelserens Kirken paa Christianshavn, begyndte Lindberg stedse stadigere at høre ham. Inden Slutningen af 1824 havde baade Lindberg og hans Kæreste det saadan, at de længtes efter Søndagen, »for at kunne glædes og opbygges ved Grundtvigs sjældne, kraftige og aandrige Prædikener«.

Men med Aaret 1825 begyndte en ny Virksomhed, som afbrød J. Chr. L.s forrige Bane og som drog ham nærmere til Kirken, saa Troens Liv voksede hos ham, men »under mange udvortes Krænkelser, hvilke han dog fik Standhaftighed til at bære«.

Ved den Tid skrev hans gamle Fader, Niels Lindberg, et Brev til ham, hvori han udtalte sin inderlige Glæde over de Forbindelser, hvori Sønnen stod med mange lærde Mænd og den Agtelse, de beviste ham. »Maatte du snart blive befordret«, skrev den gamle Præst, »men Præst ønsker jeg ikke, Du skulde blive. De kan ikke leve; thi Skatterne tager det meste af Tienden og den voksende Trang formindsker Accidenserne. Jeg har nu Korn liggende for 2 Aar og derover«.

Men det var saa langt fra, at Jakob Chr. L. nu havde en god Befordring i Udsigt, at han tværtimod for Alvor kom paa »det sorte Brædt«.

Den ny Virksomhed, han nemlig ved denne Tid tog sig paa, var den fremtrædende Penneførers midt ude paa den aabne kristelige Kampplads.

Rudelbach og Grundtvig havde tænkt paa Udgivelsen af et Maanedsskrift. Og Lindberg blev af Rudelbach anmodet om Deltagelse; derfor turde han ikke sige nej. »Ellers var han vistnok ikke kommen til at blive et Forsvar for Kirken, thi hans theologiske Kundskaber var endnu saa langt fra i en fast Orden, at han havde turdet vove en Kamp for den Sag, han nu ellers med fuldkommen Bestemthed ønskede Sejren«.

J. Chr. L. kom saaledes i Forbindelse med Grundtvig, »hvis Omgang blev ham saa kær og lærerig«. Hos Grundtvig aftaltes og bestemtes Planen for Maanedsskriftet, hvoraf al Anonymitet skulde udelukkes efter Grundtvigs og Lindbergs Ønske.

Hvad den ny Kamp vilde føre til, saa Lindberg aldeles ikke, men »han var altid villig til at gøre, hvad han kunde«.

Første Hefte af »Theologisk Maanedsskrift« kom ud i April 1825. Det var kun med Nød og næppe. Udgiverne havde fundet en Forlægger, thi den danske Boghandel var næsten gaaet aldeles istaa, »og Reitzel, som nu var den eneste, man kunde tænke paa, turde for de højlærde ikke røre ved noget, der var stilet mod dem*».

Grundtvig, der i en Række af Aar havde staaet »ganske ene mod hele Verden, glædede sig over i Dr. Rudelbach og Adjunkt Lindberg at faa to djærve Stalbrødre for én.« Og han siger mange Aar derefter, at hans Medarbejdere i »Theologisk Maanedsskrift« aabenbart forskrækkede de ældre Rationalister, saa at disse uden at turde vove en offentlig Kamp kun i stum Fortvivelse stræbte at ophidse den verdslige Øvrighed mod Kirkelovens Haandhævere til Gunst for Overtræderne.

Under disse Omstændigheder var det, at Grundtvig uden al Skaansel, da han skrev sit »Kirkens Genmæle« i Sommeren 1825 imod den unge Professor H. N. Clausen, gjorde Angreb for enten at fremkalde en afgørende Pennefejde eller

---

*) Grundtvig: Kirkespejl S. 383.

nøde Regeringen til at undersøge, om han og hans Trosfæller eller deres Modstandere havde Kirkelovene for sig«.

Fra den Dag, »Kirkens Genmæle« udkom, blev Jak. Chr. Lindberg skilt fra sin lærde Velynder, Biskop Fr. Münter, som efter Jakob Peter Mynsters Ord erklærede Kirkens Genmæle for »afskyelig«. Lindberg havde fra nu af kun et Par Samtaler med Münter, »og i disse rasede denne imod ham, fordi han ærligt og frit erklærede, at Grundtvig havde Ret og Sandheden paa sin Side«. Men rent galt blev det, da Lindberg 1825 udgav sit lille Skrift: »Bemærkninger i Anledning af Kirkens Genmæle«. Han kalder det selv »en ubetydelig Bog«, men det har dog forsaaavidt Betydning, som Lindberg gennem dette lille Skrift første Gang offentlig erklærede sig enig med Grundtvig.

Sin kirkelige Polemik i Skrift begyndte Lindberg dog først ret næste Aar, 1826, da Juristerne tog offentligt Parti med den gamle Rationalisme i dens Betragtning af Præsternes Forhold til de symbolske Bøger og Kirkelovene, Ritual og Alterbog. Særligt A. S. Ørsted kom i sin Afhandling: »Behøver den danske Kirkeforfatning en omgribende Forandring« til at udtale sig paa rationalistisk Vis om Præsternes Ed paa »Symbolerne«, som de gerne kaldtes. «Det vilde være et skammeligt Spilfægteri«, skrev han, »dersom nogen vilde tillade sig at sværge denne Ed uden Overbevisning . . ., men paa den anden Side vilde det være højst uretfærdigt, om man vilde beskyldte dem for Samvittighedsløshed, der aflagde Eden, uagtet han i disse Bøger havde genfundet de væsenligste Trossandheder, om han end ikke i disse kunde erkende et fuldendt Udtryk af dem«.

Saa vel mod dette som mod den kielske juridiske Professor Chr. Paulsens lille Skrift »Betragtninger over den danske Kirkes symbolske Bøger fra det kirkeretlige Synspunkt«, skrev J. Chr. Lindberg 1827 en Afhandling: »Hvad er Kristendom i Danmark? Med Hensyn paa Professor Paulsens, Etatsraad Ørsteds og de danske Biskoppers Ytringer om de symbolske Bøgers Myndighed og Præstedens Betydning i Danmark, besvaret«.

L. vendte sig i dette Skrift særligt imod Anders Sandø Ørsted, der holdt paa, at man nok kunde aflægge Eden paa Symbolerne, om man end fandt Udtrykkene der mindre heldige. Lindberg indvendte herimod: »Skønt jeg ingenlunde vil nægte, at der i den augsborgske Konfession kan gøres Forskel mellem vigtigere og mindre vigtige, væsenligere og mindre væsenlige Sætninger, og mener og, at den selv antyder denne Forskel ved de Udtryk: fordømme, forkaste og forsage, som den bruger om forskellige Arter af vildfarende Lærdomme, saa maa jeg dog nægte, at den indeholdt noget helt uvæsenligt. Fordi ikke alt i Bibelen er himmelsk Lære, deraf kan man ingenlunde slutte, at der i Symbolet skulde indeholdes noget, som ikke er himmelsk Lære . . . Naar Kirken afgiver sin Trosbekendelse, erklærer den, hvilke Sætninger den regner til Kristendommens væsenlige Sætninger, kun dem optager den i sin Trosbekendelse, som altsaa i Korthed meddeler Hovedindholdet af de Kristnes Tro, fremstiller Hovedsætningerne i den himmelske Lære, som er udviklet i Bibelen«. — —

Det var imidlertid kun i al Almindelighed i sit Skrift »Hvad er Kristendom i Danmark«, at Lindberg behandlede Spørgsmaalet om Symbolernes Gyldighed. Paa den Tid havde han endnu ikke selv personlig faaet Syn for Trosordet. Dette skete dog kort efter.

Da Grundtvig i Oktober 1826 var bleven dømt ved Hof- og Stadsretten til en Mulkt i den Injuriesag, Professor H. N. Clausen havde rejst imod ham i Anledning af Udtalelser i »Kirkens Genmæle«, trak han sig foreløbig tilbage fra den kirkelige Kampplads.

Men fra den Stund af traadte Jakob Christian Lindberg op paa den samme Kampplads med desto større Styrke og Iver.

Forinden vi imidlertid gør nøjere Rede for den Part af Kirkekampen, som L. saa energisk tog Del i med sin Pen, vil vi kortelig oplyse det personlige Forhold, hvori han i disse Aar kom til de to Skoler, som han til daglig havde sin Virksomhed i.

Lindbergs nærmeste Embedsstilling var Adjunktposten ved Metropolitanskolen.

Fra 1824 blev han tillige Timelærer i Religion og Hebraisk ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn.

Der var næppe nogen Skole i Danmark paa den Tid, hvor man hørte Genlyden af Kirkekampen bruse saa stærkt som i denne Skole. Flere af Borgerdydskolens unge Disciple, som tidligt var bleven vaagne i kristelig Bevidsthed, søgte deres Kirkegang om Søndagen i Frelserens Kirke under Grundtvigs Prædikestol. I deres Tal var Frederik Hammerich (senere kirkehistorisk Professor), Harald Laurent, Laurits Hagen og Holger Tryde alle tre døde som Præster, Christian Sigfred Ley, tilsidst bekendt som sønderjysk Folkevækker, og Jørgen Hansen, der som Præst gik over til Papismen.

Der var særlig en af Lærerne, som fik en kristelig vækkende Betydning for disse Disciple. Og det var Peter Andreas Fenger, den Gang theologisk Kandidat og kun lidt over en Snes Aar gammel. Det slog igennem, naar han, den ranke, kraftige, smukke, unge Mand med de ædle Træk, med Flammen i sit Øje og Aandsskriften paa sin Pande, paa den jævne og tydelige Maade, som var ham given, og med den trohjærtige Stemme, hvori der baade var Malm og Klang, talte med de Unge om Kristendommens Sandheder, »vidnede troværdig om sin Herre og Frelser«. Han rev dem med sig, naar der stundom laa som Flammer paa hans Tunge.

I disse Skoleaar sluttede P. A. Fenger ubrødeligt kristeligt Fostbroderskab med den noget ældre J. Chr. Lindberg.

Lindberg var til daglig det godmodigste Menneske, man kunde tænke sig, tjenstvillig og i høj Grad opofrende. Det lærte Disciplene snart at kende.

Lindberg vidste godt, at de af og til kunde bruge utiladelig Hjælp i Timen, men han vilde nødig straffe dem derfor. Var der noget i Vejen, rejste hans lange Skikkelse sig med tilstrækkelig Langsomhed op fra Katedret. Imens var naturligvis alt kommet i Orden. Saa smilede han. Naar en ny Dreng, som ikke kunde Hebraisk, blev meldt ind i Klassen, læste han Begyndelsesgrundene privat med ham uden Godtgørelse. Lindbergs Hjem stod aabent for de opvakte Disciple; og enkelte af

dem, som Fr. Hammerich, Ley og Laurent, behandlede han mere som unge Venner end som Lærlinge. Han indlod sig i Samtale om de forskellige Ting med dem. Og der var ingen, der bedre end han kunde tolke dem Grundtvigs Tanker.

Blandt de øvrige Lærere i Borgerdydskolen var der flere som stod i Modsætning til de i grundtvigsk Retning paavirkede Elever. Dette galdt ogsaa den danske Lærer Fabricius (død i en høj Alder som Viceprovst paa Regensen). Særligt kom dette til Udbrud i de danske Stile, dels gennem de æggende Opgaver*), som Fabricius kunde give, dels gennem Disciplenes Besvarelse deraf.

Jak. Chr. Lindberg optraadte tilsidst som Disciplenes Forsvarer i denne Kamp. I et Brev af 21. Novhr. 1826 til Fabricius slutter Lindberg med at opstille følgende Fredsbetingelser: »At De overlader Religionsundervisningen til mig og at De passer den danske Undervisning. Til Afhandlinger vælger De forresten, hvad Stof De vil, men Kristendommen skal De respektere, hvor og naar den møder Dem. 2) At De skal afholde Dem fra at haane, spotte og skælde mine Disciple for Kristendommens Skyld og mit gode Navn og Rygte«.

Den 7. April 1826 holdt Jakob Christian Lindberg Bryllup med sin unge Brud Ane Katrine Elisabeth Hansen. Grundtvig viede dem i Frelserens Kirke. Hans Tekst til Brudetalen var: I Jesu Navn skal al vor Gerning ske. Brudeparret fik flere kostbare Gaver fra velhavende Slægtninge. Men hvad der glædede Lindberg mer end disse Gaver var to barnlige og hjertelige Lykønskingsbreve fra hans Disciple, Laurent og Ley. Den sidste skriver om, hvorledes han har bedet for sin elskede Lærer i Jesu Kristi Navn om Glæde, Fred og Velsignelse. Og han udbryder: »Jeg kan jo vel vide, at Banen, De skal vandre, er haard og tornet, thi med Verdens Spot og Daarers Had skal De kæmpe; men jeg véd ogsaa, at De kan bære begge Dele

---

*) For Eks. en saadan: »Hvori bestaar og hvorpaa grunder sig den Skaansel og Billighed, som vi skylder andres, fra vore afvigende Religionsmeninger?«

glad; thi Herrens Glæde overgaar allerede her paa Jorden langt, hvad Verden forstaar og kan fatte«.

I Metropolitanskolen havde J. Chr. Lindberg foruden 18 ugenlige Timer i Hebraisk og Latin, som hans Adjunkt-embede paalagde ham, tillige flere midlertidige Timer. Men hvor spændt hans Stilling til Skolens rationalistiske Rektor Nissen omsider blev, indlyser af en Ansøgning af 12. Juli 1830 til Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler om at blive fritaget for sine midlertidige Timer, »da han ikke ønsker længere at staa i nærmere Forbindelse med Metropolitanskolen end hans Embede gør ham det nødvendigt, ikke fordi han har savnet Kærlighed eller Velvilje enten hos Skolens Disciple eller Lærere, men fordi Skolens Rektors Forhold mod ham har været saadan, at han ikke kan ønske at have flere Berøringspunkter med denne Mand end højst fornøden gøres.« —

For denne Skrivelse modtog Lindberg en Irettesættelse af Direktionen.

Men Spændingen mellem ham og Rektor Nissen blev i den følgende Maaned saa stærk, at han indgav sin Ansøgning om Afsked fra Lærerembedet ved Metropolitanskolen, hvilken ogsaa blev bevilliget ham den 28. August 1830 i Naade, men uden Pension.

Imidlertid havde Lindberg allerede i 1828 taget Magistergraden ved en epigrafisk Afhandling. Og 1830 udarbejdede han Katalog over Etatsraad B. Thorlacius' Mønt- og Antikvitets-samling. Ogsaa vedblev han at staa i Forbindelse med flere af Europas lærdeste Mænd i hine Videnskaber.

Men hvad der mer og mer greb hans Hjærte og lagde Beslag paa hans bedste Arbejdskræfter, det var Kirkekampen. I sin inderste Kærne var denne et Forsvar for den gamle Lutherdom og det friske og store Skud, som var brudt frem af Lutherdommens Aandsgrund ved Grundtvigs Vidnesbyrd om Sakramenternes grundlæggende og livsopholdende Betydning. Men dette Forsvar maatte jævnlgt gaa over til Angreb paa Rationalismen, der, istedetfor at ville vige Sædet, baade i Løn og aabenbart søgte at gøre et Eneherredømme gældende.

I at foretage disse Angreb var Jakob Chr. Lindberg utrættelig og fuld af Mod, ogsaa af det Mod, der vil lide, hvad der maa lides, naar man giver den fuldkomne Sandhed sin aabne og trofaste Tilslutning.

Ved Lindbergs Død udtalte Grundtvig, at »han vidste faa eller ingen, siden Dr. Morten Luthers Dage, der med saa stor Troskab og Nidkærhed, og med saa megen Kraft, Flid og Utrættelighed som Dr. Jakob Christian Lindberg traadte i de dejlige Fodspor paa den tornestrøde Bane«. Grundtvig turde derfor give ham det Vidnesbyrd, »at efter Tidens Lejlighed og vore Vilkaar stred han mandelig den gode Strid, indvendig og udvendig, den gode, gamle Strid og Kamp, som føres for Sandhed, kristelig Sandhed med kristelig Kraft og i kristelig Kærlighed«.

Men Grundtvig minder ogsaa om, at det er under megen Skrøbelighed, kristne Mennesker strider den gode Strid.

Hvad der gik for sig i den danske Kirke fra 1825 og i de nærmest følgende Aar, det var et mægtigt Solhverv i Aandens Verden, i Kristi Rige, et Solhverv, der bebudede Vintrens Ombytning med en grødefuld Vaartid, og som glødede med sine ny Belysninger over Kristi Kirke og Stien til denne, som Fædrene fra første Begyndelse har traadt.

Men ved ethvert Solhverv kan det ikke undgaas, at der følger Stormvejr med Bulder og Brag, som let vil forskrække dem, der kun er vant til at sidde lunt inden Døre.

Det blev J. Chr. Lindbergs Lod, at han maatte og skulde være ude i det værste Stormvejr og døje den haardeste Kulde, som fulgte med den danske Kirkefornyelse. Han kunde derfor ikke altid tage Sagerne med blød Haand, men maatte ofte tage haardt fat. Men ved en saadan Polemik, mange Gange skarp og saarende overfor de enkelte Personer, maatte Lindberg foruden det meget ondt, han ellers maatte taale, tillige friste den Skæbne at blive ilde omtalt af de fleste og hadet navnlig af de ansete og store i denne Verden.

Det varede da heller ikke længe, før det blev almindeligt mellem Folk at sige, at Grundtvig kunde man bære over med

som en genial Mand, medens Lindberg skulde overdænges med Haan og Spot.

Men det vilde Grundtvig ikke tillade. »Nej«, skrev han senere i et Brev til sin Ven Professor Sibbern, »skulde nogen af os to (Grundtvig og Lindberg) opofre sig for »den gode Sag«, da maa jeg blive Ofret, som baade er ældst og som — siger man — lige fra Begyndelsen af har skadet den gode Sag ved min Fremfusenhed. Jeg har aabenbart ført Lindberg ind i det, altsaa i Fjendens Sprog »forført ham«, og jeg maatte da være en Djævel, om jeg for at hytte mit eget Skind tilsidst lod ham i Stikken, der blev mig tro, da hartad alle andre forlod mig; ja, han stod mig ikke blot ærlig og trofast bi, men stillede sig højmodig og djærv i Gabet, saa hele Hadet og hele Hoben efterhaanden faldt paa ham, aabenbar kun fordi han ikke vilde forlade endsige ofre mig«.

Der var J. Chr. Lindberg som Jyde medfødt en stor ihærdighed, der bevirkede, at jo mere han blev skubbet til, des haardere satte han sig til Modværge.

Den Modstander, som han i flere Aar i Træk særlig kom til at rette sine skarpe Angreb imod, var den theologiske Professor H. N. Clausen, hvem Lindbergs Polemik maatte være dobbelt generende, da han af Naturen var en meget fintfølede Mand.

Kort efter at Overrettsdommen over Grundtvig var bleven bekendt 1826, udgav Lindberg en »Bedømmelse af Rettens Kendelse og Dom«. Heri angreb han det fuldkomne holdningsløse i Sagens Behandling og navnlig i Forhold til Professor Clausens Lære

Clausen henvendte sig i den Anledning til Universitetsdirektionen og Kancelliet med en Forespørgsel, om han paa Grund af sit Embedsforhold skulde sagsøge Lindberg, »som vedbliver i Flyveskrifter med en Myndighedstone, som hos en theologisk Kandidat er uden Mage i vor Litteratur, at overøse mig med de groveste Beskyldninger«.

Kancelliet overlod til Professoren selv at tage Bestemmelse. Han indskrænkede sig da til en offentlig Erklæring.

Det hvasseste Angreb fra Lindbergs Side imod Clausen blev et lille Fejdeskrift 1829: »Er Dr. Prof. theol. H. N. Clausen en ærlig Lærer i den kristne Kirke?« Dette Spørgsmaal var rettet til Professor Jens Møller, der selv havde givet Anledning dertil; men det kom til at ramme Clausen.

Dette korte og skarpe Fejdeskrift kom ikke straks ud, da det blev undertrykt af Censor efter Forordning af 27. September 1799.

Skriftet blev indsendt til det danske Kancelli, som den 25. August 1829 gav Ordre til, at der skulde anlægges Sag mod J. Chr. Lindberg for fornærmelige Udladelser mod den offentlige Styrelse.

Det blev overdraget Advokat Høgh Guldberg som Generalfiskal at aktionere Lindberg.

Der var ved denne Proces, ligesaa lidt som ved den med Grundtvig (1825), Spørgsmaal om selve den kristelige Lære, men kun om Forfatteren havde tilladt sig fornærmelige Sigtelser mod den offentlige Styrelse.

Generalfiskalen havde ondt ved at finde saadanne. Han holdt sig væsenlig til denne Ytring i Bogen: »Hvad Ansvar ligger der ikke paa dem, som ere Vidner til Forførelsen og tie dertil«, en Udtalelse, der efter Sammenhængen maatte forstaaes som en Bebrejdelse nærmest mod Prof. J. Møller.

Lindberg svarede hertil: »Det har aldrig været min Mening, at Regeringen skulde kunne redde Kirken. Det er tvertimod min Mening, at den umuligt kan reddes ved Love og Magtsprog. Det er fuldkommen min Mening, hvad ogsaa Biskop Balle erklærede (Pligtankeret II., 2, 132), »at intet menneskeligt Middel kan standse Vantroens Herredømme, men at Guds Ord alene, Sandhed alene, kan og maa væрге for sig selv, og at vi herved vinde Sejr under Jesu Kristi vor Overherres og Frelsers egen Anførsel og Bistand«. Men heraf følger altsaa, at det aldrig kunde ligge i mine Tanker, at ville gøre Regeringen Bebrejdelser . . . »Man kan af den kirkelige Strid, saaledes som dens Gang hidtil har været, umuligt gøre nogen Slutning til Majestæten; thi da denne Strid hverken i sin Hel-

hed eller med særskilt Hensyn til Prof. Clausens Læres Beskaffenhed har været underkastet nogen Undersøgelse, saa kan Majestæten ikke agtes for at have erklæret sig for nogen af Parterne, men staar ganske udenfor denne Strid.«

Dommen i denne Sag blev afsagt af Hof- og Stadsretten den 19. Januar 1830 og lød paa, at »Tiltalte bør for Generalfiskalens Tiltale i denne Sag fri at være«. Det offentlige indankede straks Sagen for Højesteret. Men 30. Juli s. A. stadfæstede denne Frifindelsesdommen.

Det lille Fejdeskrift kunde nu ikke undertrykkes, men udkom offentlig. Og der var en saadan Efterspørgsel om det, at der i Løbet af 8 Dage blev næsten udsolgt 3 Oplag.

Med største Deltagelse var Retssagen imidlertid bleven fulgt af den lille Kreds af Grundtvigs kristelige Venner og gammel-dags troende, som der endnu fandtes spredt om i Landet.

Nogle faa Dage før Overrettsdommen faldt, den 14. Januar, modtog Lindberg følgende Brev fra Peter Andreas Fenger, der var bleven Sognepræst i Slotsbjergby:

»Idag er det Deres 33de Fødselsdag, og skjønt fraværende i Legemet, har jeg dog været hos Dem i Aanden og bedet Gud bevare og velsigne Dem og give Dem Krafts og Kærligheds og Sindigheds Aand til ufortrøden at føre Herrens Krige, i Dem og omkring Dem, at de maa komme til at smage hans velsignede Fred alle Dage, om end Verden brister af Harme derover, og naar al Kamp er forbi, erholde Sejrens uforvisnelige Krans. Kære Lindberg! jeg tænker saa ofte paa Dem, De staar nu i Gabet, og somme, der er for dorseke, for fejge og vel ogsaa for svage, staar bag ved og er, med Skam at tale om, ganske forfippede, og beder kun om, at naar det skulde være Guds Vilje, at de maatte gaa frem, han dog da vilde give dem det Sind, at de ikke skammeligt rømmede Marken, krøb i Skjul og lod, som de ikke kendte ham, der dyrekøbte os ved sit Blod. Thi det har han rigtignok ikke forskyldt af os.

Jeg skulde dog tænke, at Müller lod mig det vide, naar Deres Sag bliver paakendt. Gid jeg formaaede at sige Dem et

opmuntrende Ord! jeg vilde saa gerne trøste og styrke Brødrene, skønt jeg selv kun alt for ofte er klejnmodig og forsagt. Lad mig minde Dem om den 94de Salme. Den har sagtens trøstet mange hundrede førend Dem og deri er nok endnu til Trøst for de stridende Guds Venner til Dommedag.

Skønt Gud har sat Dem paa et Sted, hvor der behøves langt anderledes Mod og Mandshjærte end der, hvor jeg er stillet, kan De dog tro, at der er Strid nok, hvor jeg er, for mine svage Kræfter. Den værste Fjende er jo altid inden i os, og ham har jeg saavel som De at kæmpe imod, ja, jeg har vel sagtens en svarere Kamp med ham at bestaa end De, og tror De vel, at LigeGYldighed, dette Hydra, som har forgjort Folket med sit Gand, at det er lettere at besejre end Giganten Vantro med sit kolde Bryst? Gud være os alle naadig. Slap han os, var det snart forbi! Lader os vaage og bede! saa vil Herren nok stride med os og for os. . . .«

Da Frifindelsesdommen faldt først ved Overretten og senere ved Højesteret, modtog Lindberg Lykønskningsskrivelser fra forskellige.

Blandt de gamle lutherske Præster, som Rationalismen havde levnet, var der flere, der tilkendegav L. deres Glæde over Sagens Udfald. I deres Tal fandtes Niels Blicher fra Randlev, Engelbreth fra Lyderslev, Bone Falch Rønne i Lyngby og Kruse fra Høyelse.

Idet Kruse udtalte sin Glæde, tilføjede han som den gamle Mand en kærlig Formaning.

»At De skulde lade Deres Pen hvile«, skrev han, »hvor og naar Anledning kalder Dem til at tale Sandhedens og Religionens Sag, hvortil Gud gav Dem et saa udmærket Kald, det hverken venter eller ønsker jeg, men modtag det Raad af en Olding, som agter Dem højt og mener det saa ærligt med Dem: vær yderst forsigtig! Man hader Dem — det véd De nok selv — og maa hade Dem og vil ingen Lejlighed lade gaa unyttet hen, hvorved man haaber at kunne skade Dem. »Alle — siger Paulus — som have Vilje til at leve — og jeg lægger til — at lære gudeligen efter Kristi Jesu Forskrift, maa forfølges«.

Hvæs derfor ikke Pennen for skarp! Deres lyse, mandige, indtrængende Sprog vil være noksomt tilstrækkeligt til at hævde den Sags Ret, De forsvarer«. . . . .

Provst Engelbreth i Lyderslev bevidnede Lindberg den 10. November 1830 sin »hjærtelige Deltagelse i det hæderlige Udfald«, Sagen med Kancelliet havde faaet.

Denne ivrige, gammellutherske Præstemand skrev bl. a. i dette Brev: »jeg ser, at De agter at gendrive Professor Clausens sidste Skrift mod Dem, og jeg ser med Længsel imøde, hvorledes De med Sandhedens Fakkell vil belyse det tilsyneladende skuffende og forførende i hans Bevisførelse; thi jeg véd, at mange, som dog ikke ere paa hans Parti, have givet ham Bifald; og det lader sig heller ikke nægte, at han har vist sig som en verdensklog Polemiker i sit Forsvar og kan saa meget lettere vise sig som en saadan ved Hjælp af den Tvetydighed, der hersker i hans Skrift om Protestantismen og Katholicismen, der sætter ham i Stand til at vise det ene eller det andet Ansigt frem efter Behag, ligesom han ved fra Katholicismens Standpunkt at gjøre Udfald mod den evangeliske Kirkes Lære, der ved har skaffet sig en Retraite, hvorhen han med et Skin af Grund kan trække sig tilbage, om hans Modstander bringer ham for stærkt i Knibe. Ønskeligt vilde det ogsaa være, om De, Højstærede, tillige vilde med den Dem egne Skarpsindighed belyse de i hans sidste Skrift af Bretschneider og flere fremsatte Grunde for den rationalistiske Lærefrihed, hvortil unægtelig vor fælles Ven, Hr. Konsistorialraad, Dr. Rudelbach, i sit sidste Skrift: *das Wesen des Rationalismus* giver mange vigtige Modbeviser«.

J. Chr. Lindbergs kristelige Ven og Medarbejder, Dr. G. Rudelbach, havde siden Maj 1829 været Superintendent i Glauchau i Saksen; men fulgte fremdeles med stor hjærtelig Deltagelse Kirkekampen i sit gamle Fædreland.

Den 27. Januar 1830 skrev Rudelbach til Lindberg: »Kære, inderlig elskede Ven og Broder i Herren. Deres sidste kære Brev modtog jeg i Søndags, kort efter jeg havde udlagt Herrens Ord fra Prædikestolen, og saa stor min Længsel havde

været efter at høre et Ord fra det kære Danmark, saa herlig blev det nu opfyldt. Som det gaar med saadanne kære Breve — der i den alleregentligste Betydning ere Livstegn — vi nedslugte dem først, min kære Kone og jeg, og læste dem derefter atter og atter, meddelte hinanden vore Betænkninger, Frygt, Bekymringer, saa hele Søndagen næsten (Eftermiddagen) gik bort derved. Gud velsigne Dem, at De betænker os saaledes i vor Ensomhed paa dette vort Patmos, — thi Samfundet med Fædreland og kristelige Venner er dog næst det med Gud og Frelseren det allerkæreste, og her have vi arme nu netop intet andet end saadanne Breve i Stedet for den levende Meddeling. Overalt, kære Ven i Kristo, maa De ingenlunde forestille Dem det, som om vi her spiste vort Brød uden Taarer.« . . . Længere hen i Brevet hedder det: »nu fremfor alt, min kære Broder, Gud styrke Dem i Deres Kamp for Sandheden! Efter alt, hvad jeg kan skønne, komme vi dog nu overalt Resultatet nærmere, at de kristne lære at indse Ufordrageligheden af Guds Visdom med den falske, verdslige Visdom«.

»I et senere Brev (21. April 1830) skriver Rudelbach: »Hvor ønskede jeg i dette Øjeblik at staa ved Deres Side. Nu, det behøves ikke, da han staar der, i hvis Styrke og Magt De ler ad alle Fjenderne! Ogsaa her er Kamp, skøndt af en anden Natur — krybende Chikaner, lumske Angreb, Ondskabens Bestræbelser, og det alt desto klarere, jo klarere det bliver, at Ordet er udfaren til at gøre sin Virkning — ofte faldt det mig ind, hvor herligt, om Du havde en saadan Ven ved din Side, der er fortrolig med alle den juridiske Praktiks Underfundigheder og har hærdet Bryst nok til at møde den i Sandheds Morgenrøde! Dog, Guds Vilje ske! Vi komme vel begge til Maalet trods al Fjendernes Skraal og Kabaliseren. — Os begge og alle retskafne Stridsmænd i Kristo Jesu gælder det: *in hoc signo (crucis) vinces!*«*)

Om den daværende ledige Bispestol paa Sjælland skriver Rudelbach: »rimeligvis kommer altsaa Mynster i hans Sted og

---

*) Ved dette Tegn (Korsets) skal Du sejre.

en ny Konfessionarius bliver at vælge.. Gud Herren styre det til Baade for Fædrelandet! Hvad siger De om Mynster i den sidste Tid? Kommer han igennem den tunge Selverkjendelses-kamp? Det er tungt for den Mand, at Lykken saaledes har forfulgt ham.« . . .

I den yngre Præsteslægt fandt Lindberg ved denne Lejlighed ogsaa Tilslutning.

Her skal bl. a. nævnes C. F. Petri, Kateket i Vejle, Hassenfeldt i Velling, Gunni Busck i Stifts Bjergby og P. A. Fenger i Slots Bjergby.

G. Busck skrev (29. Januar 1830): »Gud ske Lov, at Sagen fik det Udfald, kære L., og Gud forlade os det for Jesu Skyld, om vi ikke havde haft Hjærter til at sige det samme, naar den havde faaet det modsatte Udfald! — Kancelliet vil have den til Højesteret? Nu, lad dem faa deres Vilje; men Gud vil ogsaa have sin frem; og dette er Guds Vilje, at Jesu Navn skal forherliges, hvad enten saa de mægtige paa Jorden lægge Raad op for eller imod Herrens salvede. Alt skal det dog tjene til, at vor Faders Navn vorder helliget, at hans Rige kommer og at hans Vilje sker, som i Himlen saa og paa Jorden. Og derfor, kære Ven, fordi vi vide dette, derfor ville vi bede Gud for os selv og for hverandre, at vi maa bevare ved hans Naade en inderlig Kærlighed og en utrættelig Sagtmodighed imod alle vore Modstandere. Den urokkelige, paa vor sanddru og trofaste Herres Ord grundede Overbevisning, at de kunne ikke skade os, men vel sig selv, ved at stampe imod Brodden, den skal stemme vore Hjærter — Gud giv det! — til inderlig mild og kærlig Overbærelse imod dem, uden at vi dog derfor med vor Vilje vige et eneste Haarsbred fra det pure og rene Evangelium, som Herren har betroet os. Ja, kære Lindberg! Der er to Guds Ord, som tidlig og sildig rinde mig i Hu under denne vor kirkelige Kamp. Det ene er Apostlen Peders Ord, Apost. 3, 17: »Nu, Brødre, jeg véd, at I gjorde det af Uvidenhed som og Eders Øverster«. Dette Ord talede Peder til dem, som havde ihjelslaget hans kæreste Ven hans dyrebare og elskede Herre Jesus Kristus. Saa mildt,

saa ømt var ved den Helligaands Kærlighed, som var udøst i hans Hjærte, hans Sind stemt endogsaa imod Jesu Mordere, at han, kommende Herrens Ord i Hu (Luc. 6, 36), glemte alt, hvad de havde gjort imod den uskyldige Guds og Marias Søn og tildækkede det ved den inderlige Kærlighed, som skjuler Syndernes Mangfoldighed!

»Det andet er Apostlen Pauli (Fil. 4. 5): »Lader Eders Sagtmodighed være vittelig for alle Mennesker. Herren er nær.«

»Se, kære Ven! Dette samme kærlige Sindelag, ogsaa imod Evangeliets Modstandere, og denne samme aabenbare for alle vittelige Sagtmodighed i vor Fremgangsmaade skal ved Gud den Helligaands Bistand ogsaa findes hos os, da vil, som De ønsker og beder i Deres Brev: »Herren være i vore Lejre« eller rettere, da er han der allerede, han, den velsignede Guds Søn, som var og er ikke i Stormen, ej heller i Jordskælv eller i Ilden, men er i den milde, sagte Susen, som Elias hørte og som — Gud være evig lovet — vi ogsaa høre, naar det lyder til os fra Herren ved hans den levendegjørende Aand, som bor i os: Kommer hid til mig og lær af mig; thi jeg er sagtmødig og ydmyg af Hjærte!

»Denne Mildhedens og Sagtmodighedens Aand den være af Gud vor Fader over Dem, kære Lindberg, som i alle Deres Dage, saa og nu i Deres hele Forsvar for Højesteret, at De sandhedskærlige, men af Sjælefjenden forvildede Hjærter iblandt Modstanderne maa overbevises om, at det er ikke Stridslyst og ikke Forfængelighed og Hovmod, men Kristi inderlige Kærlighed, som driver os til at bekæmpe dem, der haane den hellige i Israel og sætte deres kaade Mund imod Himmelen.« . . .

Da Frifindelsesdommen i hin Retssag var falden ved Højesteret 30. Juli 1830, skrev Peter Andreas Fenger den 5. August fra Slotsbjærgby Præstegaard til J. Chr. Lindberg:

»Min Sjæl skal glæde sig i Herren, den skal fryde sig i hans Frelse, alle mine Ben skal sige: Herre, hvo er som Du? Saaledes, kære L., maa vi vel udbryde med David, naar vi eftertænke, hvad der er sket i de sidste Dage, hvor underligt det stundom har set ud for vore Øjne, hvor ofte mange af os

have været bedrøvede og mismodige, og dog har det vendt sig altsammen til Gavn og Glæde, og det saa tydeligt, at vi kan se det, og derfor maatte vi være haardere end Sten, om vi ikke vilde love, takke, tilbede. Det er længe siden, jeg var saa glad som i Søndags, da jeg straks efter min Hjemkomst fra Kirken fik Deres Brev. Om Eftermiddagen kom Flindt til mig, og vi havde da Lejlighed nok til, under glade Forhaabninger, at tale om, hvad vi formodede, Fremtiden vilde føre med sig. Dette troede vi afgjort, at Sagens Udfald maatte være af betydelige Følger; men hvorledes det nu vil vende sig, det véd Herren alene. Han bevare os fremdeles hver især og navnlig vore elskede Forstridere, blandt hvilke De, kære Ven, skal nævnes af os med Taknemlighed, saa længe Kristus og hans Rige har Venner i Danmark.

Han bevare os, siger jeg med Flid; thi det er vanskeligere at sejre end at faa Bank, saaledes at Gud alene faar Æren. Kristi Kirke trivedes altid bedst under Trængsel, og skal den ret komme paa Fode her i Danmark, saa vil, hvad hidtil er stridt og lidt, kun være en Begyndelse. Vi kunne vente al optænkelig Modstand af den gamle Drage og alle hans vitterlige og uvitterlige Tjenere. Gid blot vi alle, som have Medynk med Sions Grus og længes efter Jerusalem, maatte erholde og bevare det barnlige Sind, at vi slet ikke frygte at stikke Haanden ind i Basiliskens Gab, uagtet vi dermed hverken friste Herren eller ønske at anses af Mennesker. Hans Aand er god, gid den maa ledsage os paa vor Vandring til det hellige Bjærg og hans Boliger; han give selv sine hellige Engle Befaling om os at afvende og forhindre de onde Anslag, som udtænkes imod os, og som sigte til vor Sjæls Skade og Fordærvelse!

Hvad De har gjort, derfor velsigne Dem Herren! Han plejer jo at lønne kongeligt for hvert Bæger Vand, som rækkes i hans Navn, og, tro mig, kære Lindberg, vil ogsaa Modstanderne mere og mere forbitres paa Dem, og den onde Fjende ophidse sine Redskaber, saa ville ogsaa herefter flere og flere opsende Bønner for Dem af Hjærtet, og naar det sker, saa véd vi, hvem der sejrer; thi ikke først gaar eller idag hørte vi om

ham, der hører Bønner og gør over, hvad vi kunne bede eller forstaa.« . . .

Det var saa langt fra, at Lindbergs kristelige Venner blandt de yngre Præster var hans beundrende Jabrødre, at de tværtimod saa at sige allesammen til Tider talte ham til, naar hans Kampmaade blev dem for hvas.

Saaledes skrev 1833 hans Ven, Sognepræsten i Vesterborg, Lars Nannestad Bojsen:

»Ogsaa jeg læser med stor Interesse »Nordisk Kirketidende«, men dog tør jeg som ærlig Medkristen ikke dølge for Dem, at den raillerende Tone, hvori De stundom handler med Modstanderne, har noget stødende for mig ligesom for flere, der ellers i Aanden føle sig forbundne med Dem. Det forekommer mig, som om en alvorlig og rolig skøndt derfor ligesaa bestemt Polemik, hvori Strængheden om muligt blendedes mere med Mildhed, — maatte kunne virke mere til at vinde Sjælene. Dog anser jeg dette ikke for andet end en Meningsforskellighed, som man bør være istand til at indrømme hinanden«. . . .

Flere og flere ogsaa af Præsternes Række sluttede sig om Lindberg. En af de sidste var Kateketen i Ringkjøbing, Vilhelm Birkedal, der 11. Marts 1839 skrev sit første Brev til ham, som begynder saaledes: »Det er en gammel Discipel*) af Dem, som ved disse Linjer tager sig den Frihdd at henvende sig til Dem. Muligt har De glemt mig, men jeg har ikke glemt Dem, ligesom jeg jo ogsaa maatte være døv paa mit Præsteøre, dersom ikke Grundtvigs og Deres djærve, opofrende Kamp for den danske Kirke havde naaet mig og derved opfrisket hos mig Mindet om Dem. Ogsaa her i det fjerne Jylland, kære Hr. Magister, er der, om end kun faa, dog nogle Venner af Dem og Deres hellige Sag; ogsaa her samles vi stundum i et lille Samfund og glædes ved Følelsen af vort Samfund med Herren igennem hans Kirke og mindes med Vemod den dybe Forvirring, det skumle Tusmørke, der nu hviler over Helligdommen for saa utallige danske. Ogsaa jeg er grebet af den inderlige Over-

---

*) Fra Borgerdydskolen paa Christianshavn.

bevisning, at der kun er Frelse for Liv og Kraft i vor gamle Tro ved Frihed, ved Menighedens Frihed, kun Haab for den sande Kirke derved, at det sonderer sig, der ej hører sammen, saa at der i Livet og i Bevidstheden kan blive en skarp Adskillelse mellem Guds Rige og Verdens Rige, imellem den paa apostolisk Grund vel opførte Kirke og den, der er grundet paa en løs subjectiv Filosoferen«. . . . .

Ogsaa fra lutherske Kristne i Norge mødte Lindberg i disse som i følgende Aar hjærtelig Deltagelse. Dette gjaldt særligt for en Lægmands Vedkommende, Købmand A. Helland i Bergen og for en Præsts Vedkommende, W. Wexels i Christiania. Den første udtalte sin Glæde over at se stadfæstet Broderkærligheds velgørende Virkninger. Og den sidste udtalte i et af sine mange Breve til L. dette Ønske: »Herren styrke Dem i Kampen mod denne Verdens elendige Visdom og lade Dem, selv under dens alvorligste Bulder, smage sin Fred!«

Det var saa langt fra, at Lindbergs særlige Kamp med Professor H. N. Clausen afsluttedes med Skriftet »Er Professor Clausen en ærlig Lærer«, at den tvertimod fortsattes med forøget Styrke de følgende Aar.

H. N. Clausen udgav 1830 sit Forsvarsskrift: »Den theologiske Partiaand, dens Karakter og Stridsmaade, oplyst ved Eksempler«, hvori han vilde hævde sig en Middelvej ogsaa i Forholdet til den danske Statskirkes symbolske Bøger. Han havde alt tidligere indtaget en tvetydig Stilling til Kirkens Lære om Kristi Forsoningsdød.

I sit Maanedsskrift for Kristendom og Historie gjorde Lindberg da følgende skarpe Udfald imod den theologiske Professor:

»Skulde det virkelig lade sig tænke, at Professor Clausen i dette Forsvar taler Sandhed, naar han fra først til sidst paa-
staar, at han i hele sin Bog ikke har angrebet Statskirken, ikke har lært imod den augsborgske Konfession; skulde man virkelig lade sig overtale til at tro, at det kunde være muligt, at ikke alene jeg, men mange med mig alle skulde være faldet paa at

fordreje det samme og paa samme Maade . . . Nu skulde Folket løbe med den Løgn, at Clausen i fem Aar har været af næsten alle kirkelige Skribenter her i Landet offentlig fremstillet som en Mand, der fo'r med falsk Lærdom og aabenbar Løgn . . . og nu først skulde han have fundet sig foranlediget til at give den simple Erklæring, at alle kun fordrejede hans Ord . . . Det er en forhen bekendt Krigsbrug af Professor Clausen, at han, naar han under Kampen kommer i Knibe, paastaar, at han ikke har ment, hvad hans Ord naturligt udsige, og at han i Almindelighed især i hans tykke Bog*) har sat sine Ord saaledes paa Skruer, at han har sig en eller anden Udflugt aaben« . . .

I Anledning af dette Angreb klagede Professor Clausen 21. Januar 1831 gennem Universitets-Direktionen til det danske Kancelli.

I sin Skrivelse beklagede han sig som Embedsmand over de »æreskændende Paskvillanter og over den besynderlig værge-løse Stilling, hvori en Embedsmand kan blive sat til sin Angriber og den uforholdsmæssige Frihed, der er indrømmet denne til bestandigt fortsatte Angreb paa hans borgerlige Ære«. Han foreslog derfor, »at det maatte overdrages sagkyndige Mænd at indgive en Besvarelse af det Spørgsmaal: om der i den angrebne Bog er gjort Brug af nogen Frihed, som ikke maa anses at være den akademiske Theolog uforment i hans Virksomhed som Skribent?«

Langt om længe svarede Kancelliet, at det ikke fandt Anledning til at træffe slige overordentlige Foranstaltninger. Daværende Konfessionarius og Hof- og Slotspræst J. P. Mynster, der nu stillede sig paa Clausens Side, udtalte offentligt i endnu stærkere Maal sin Foragt for Lindberg og de andre »Parti«mænd. Lindbergs »Maanedsskrift for Kristendom og Historie« stillede han saaledes sammen med et da bekendt Smudsblad »Raketten«.

Men da Professor Clausen i sit Indlæg søgte at isolere J. Chr. Lindberg fra Grundtvig ved den Udtalelse, at det syntes, som om Grundtvig var traadt bort fra Scenen i Følelsen af sit

*) D. e. »Protestantisme og Catholicisme«.

begangne Misgreb (»Kirkens Genmæle«), saa traadte Grundtvig atter offentlig frem og stillede sig i sit lille Skrift »om den clausenske Injurie-Proces« 1831 ved Lindbergs Side.

Foruden den unge Professor Clausen var særligt dennes Fader, Stiftsprovst H. G. Clausen og Præsterne P. C. S. Gad og C. H. Visby Gjenstand for adskillige af Jakob Chr. Lindbergs Angreb og Forsvar. Det var navnlig ovennævntes egenmægtige Ændringer i Liturgierne, naar de stod for Altret og ved Døbefonten, som L. tog dem i offentligt Forhør for. Der er bleven sagt, at til Tider fik denne Kirkekamp Udseende af en Familiefejde, fordi flere af de angrebne ikke alene var sammenknyttede ved Rationalismen, men ogsaa ved Slægtskabsbaand.

Men forresten var det ikke blot ovennævnte Præster i deres Embedsfunktioner, at Lindberg holdt et skarpt og vaagent Øje med. 1835 havde han saaledes skaffet sig Opskrifter over alle de københavnske Præsters Brug af Pagten ved Daaben, hvoraf det indlyser, at de fleste af dem havde i større eller mindre Stil lavet om paa Daabspagten.

Lindberg ejede særlig sin Styrke i som et ydmygt Kristenmenneske at tjene Herrens Sag, og under denne Tjeneste kunde han ikke andet end ville bøje sig for den større Aand, som Grundtvig var i Besiddelse af. I det hele taget havde Lindberg en sjælden og trofast Kærlighed til Grundtvig som Herrens Tjener, en Kærlighed, der ogsaa gav sig forskellige synlige Udtryk.

Det var Lindberg, der fik Digteren Ingemann til under Grundtvigs Billede at forfatte et Vers. Ingemann skrev:

»Med Sagastav og Peterssværd i Haand
Han arved Saxos Blik og Kingos Aand.
Fra gamle Nord hans Øje saa mod Østen,
Og Aander har han vakt med Kæmperøsten«.

Ingemann ledsagede dette Vers med følgende Brev til Lindberg, dateret Sorø 22. April 1830:

«Højstærede Hr. Magister Lindberg!

»Efter Løfte sender jeg Dem herved 4 Linjer til Grundtvigs Portræt. Alt, hvad jeg kunde have ønsket at sige om saa udmærket en Mand, lod sig umuligt sammentrænge i saa faa Ord; men betegnes burde dog hans Karakter som dansk Historiker og som kristelig Digter og Præst tilligemed hans Gang som Skribent og hans Indvirkning paa det aandelige Liv her i Danmark. Maatte det nogenledes være lykkedes mig at antyde disse Grundtræk af hans aandelige Billede, haaber jeg, hans Venner vil være tilfredse dermed og hans Fjende selv ikke uden Uredelighed vil kunne nægte Sandheden i, hvad der er sagt.

»For en nøjagtig Korrektur beder jeg Dem have den Godhed at drage Omsorg.

Jeg forbliver med megen Højagtelse

Deres ærbødigste

Ingemann«.

I Kirkekampens Dage, hvor Grundtvig havde det trangt ogsaa i timelig Henseende, stillede J. Chr. Lindberg sig flere Gange i Spidsen for en Indsamling blandt hans kristne Venner.

Om en saadan hører vi gennem følgende Brev fra Grundtvig til Lindberg den 9. September 1833:

»Kære Ven!

Da jeg igaar kom hjem af Kirke, forefandt jeg naturligvis, hvad De havde sat der som en Foræring fra mine Tilhørere paa min halvtredsindstyvende Aarsdag, en stor og kostbar Pokal nemlig, sølvforgylt, med en Rulle danske Dukater, og da De sagtens véd, jeg aldrig drømte om sligt, overraskede det mig nødvendigvis saaledes, at jeg en Stund bevæget deri kun saa et Pant paa mine Tilhøreres Glæde over Guds Ord og kærlige Drift til at bevidne mig deres Glæde og vise mig deres Deltagelse i alle Maader. Vel saa jeg straks, at saa glimrende en Prydelse ej passede i mit Hus, men det forvirrede mig ikke; thi Tanken faldt paa ham, der siger med rette »baade Sølvet

og Guldet er mit«, og som gerne vil, at vi ret levende skal tilegne os hans Forjættelse om det sidste Huses Herlighed, større end det førstes!

Siden er det vel en Gang faldet mig ind, om ikke ved denne Lejlighed nogen skulde være drevet, jeg vil ikke sige over Evne, thi det var jo stor Synd, men over den glade Vilje, som ene gør Gaver glædelige, men da mine Venner kende min Tænkemaade i dette Stykke og véd, det vilde dybt bedrøve mig, tør og bør jeg jo forudsætte, De har vogtet Dem for det, saavidt det ved Sømmenskjød er muligt, og jeg har da kun at bede Dem, min Ven, være min Tolk til dem, der vilde glæde mig ved deres Gavmildhed i Skjul og forsikre dem, hvad der er sandt, at jeg sætter den højeste Pris paa Gaven, jeg tør sætte paa noget af den Natur, saa naar jeg ikke offentlig baade mundtlig og skriftlig udtrykker min Glæde over en saadan Spore til ufortrødent Arbejde »medens det er Dag«, ja saa længe der endnu er det mindste tilbage af »de tolv Timer«, da er det ene og alene, fordi det er urimeligt at gøre det store Publikum til sin fortrolige i Hjertets Anliggender og vilde være Synd at sige et Ord, som kunde bedrøve nogen fattig Medkristen. Vistnok er det ikke min Tanke, at et saa glimrende Bevis paa, at mine Tilhørere agte Ordet for at være meget værd ogsaa i den Mynt, som Verden skatter, skal forblive skjult for Verden, men det har heller ingen Nød, thi dels har Menneskenes Børn langt mere Lyst til at betragte, hvad de selv opdage, end hvad der stilles til Skue, og dels har jeg paa min offentlige Bane været saa fri for de sædvanlige Agtelsestegn, at det kun vil glemmes tilligemed mig, hvorfra jeg modtog maaske det eneste, men i al Fald det første, og det vil findes saa meget mere mærkeligt, som jeg uden Tvivl er den første af dem, Verden kalder Digtere og genialske Skribenter, der udmærkedes fra denne Side og satte en stor Ære deri, ja maatte det paa min Herres Vegne, af hvis Ære al Jorden skal fyldes! Hans være Æren evindeligt, for han skænkede os »sin Saligheds Kalk«.

I hans Navn Tak til alle dem, der skønner derpaa, og de bedste Ønsker over alle Ordets Tilhørere fra

Deres Ven

N. F. S. Grundtvig«.

Aaret efter, 5. November 1834, skrev imidlertid Gunni Busck til P. A. Fenger: »Jeg har spekuleret meget over, hvorledes der bedst og værdigst skulde raades Bod paa den Mands mislige Forfatning, som vi begge i saa høj Grad agte og elske. Det er tilvisse en Skam for Nationen, skal den Genius, der har saa stort Krav paa Folkets Taknemlighed, endog savne det nødtørftigste. Uagtet han aldrig har berørt den Sag for mig, har jeg dog for længe siden formodet, at hans økonomiske Stilling maatte være mislig, og af Familien har jeg hørt, at han næsten intet oppebær af sin ubestemte Menighed. En Gave paa hans halvtredsaaarige Fødselsdag, jeg tror i Fjor, er nok det eneste, der er ydet ham. Jeg har flere Gange talt med Treschow om at skaffe ham en Ansættelse som Professor uafhængig af Universitetet i dansk Historie og Mythologi eller sligt — den eneste Post udenfor Præsteembedet, jeg tror, han vilde modtage. At han selv nok har ønsket en saadan Ansættelse, véd jeg. Selv har han intet Skridt gjort derfor, og om Treschow har forsøgt det, véd jeg ikke. Enten, mener jeg, dette burde ske ved nogen, der havde særdeles stor Indflydelse paa vedkommende høje Sted, og tillige tilstrækkelig Deltagelse for Grundtvig — men hvor finde vi en saadan Mand, eller, hvad der var sømmeligt og rimeligt, hans Menighed burde sammentræde og blive enig om en bestandig og anstændig Forsørgelse for ham, — eller Nationen burde gøre, hvad Stat og Menighed undlader. Dog den Forsørgelse maatte være hæderlig og bestandig. Et Sammenskud af enkelte en Gang for alle og maaske kun ubetydeligt, er hverken sømmeligt eller tilstrækkeligt — og vilde være ham ydmygende at modtage. Kun af sin Menighed kan han modtage Offer i det smaa. Skal Subskriptionen gaa udenfor Menigheden, maa den være stor og anselig, som et

Offer af Nationens Erkendtlighed, der sikrede ham en Hæderspension for Livstid. Kunde en saadan bringes i Stand, var den ham og Folket værdig. Men hvorledes er et saadant Foretagende udførligt? Er hans egentlige Publikum ikke dertil for lidet i Antal og for fattigt? Det følger af sig selv, at jeg som De og enhver, der erkender, hvad vi alle skyldte denne sjældne Aand, med det villigste Hjærte giver sin Skærv efter fattig Lejlighed; men kan der ikke komme noget stort og ordentligt ud af det, vil det være Grundtvig lige saa flovt at modtage som os at have bidraget til en blot interimistisk Hjælp, der uden at sikre hans Eksistens, sætter ham i Klasse med almindelige nødlidende Medborgere, som der sker Sammenskud til. Bliver der dog for Øjeblikket intet andet at gøre, saa maa ethvert Bidrag udenfor hans Menighed holdes aldeles hemmeligt og betragtes som en Understøttelse ikke til ham, men til den fattige Menighed, der ikke har Raad til værdig at lønne sin Præst. Kun saaledes og under den udtrykkelige Betingelse, at vor Medvirkning forties, tror jeg, vi kan deltage i et Juleoffer til ham, og beder jeg Dem da besørge mit i al Stilhed afhændet med Deres eget . . .

Dette Brev, rimeligvis ledsaget af Gaverne, sendte P. A. Fenger til J. Chr. Lindberg.

At denne blev ved med fra den lille fattige københavnske Menigheds Kreds at sende Grundtvig Gaver, faar vi bl. a. at høre om gennem følgende Brev til L. fra G. den 28. Febr. 1838:

»Deres Brev i Søndags med 150 Rbdl. fra en Del af mine Tilhørere, overraskede mig saare behagelig som et gyldigt Vidnesbyrd om, at dog flere, end jeg turde tro, kom endnu med Glæde og Taksigelse i Hu, hvor store Ting Gud gjorde for os til Fastelavn 1832, dobbelt uforglemmeligt som et usvigeligt Pant paa, at hvad vi end virkelig fattes »til Liv og Gudelighed« baade kan og vil han skænke i sin velbehagelige Tid, naar vi tro ham dertil og bede ham derom i vor Herres Jesu Navn. Ogsaa her har han vist, at hans Tanker og Veje vare ikke som vore, derfor vil vi se til, at vore kan blive som hans, idet vi trøstig lægge alt i hans guddommelige Faderhaand,

som vi véd er udrakt til at mætte alt levende med Vel-
signelse.

»Idet jeg nu venligst takker mine Tilhørere for Deltagelsen
baade i Ordets Frihed og min Nødtørft, er det kun mit op-
rigtige Ønske, at ingen maa have anstrængt sig over Evne, da,
som Apostlen skriver, dette Forhold mellem Evne og Gerning
er, hvad der behager Herren, som vi véd, er rig til alle dem,
som ham paakalde og vil altid paa bedste Maade udfylde det
manglende.

»Endelig maa jeg gribe denne gode Lejlighed til at forsikre
mine Tilhørere, at jeg ikke paa mindste Maade deler Ængstelig-
heden for en ny Alterbog eller nogen Forværrelse af Kristnes
Stilling i Danmark, men føler mig inderlig vel ved, at Herren
meget mere er rede til at trøste sit Folk og give dem rig An-
ledning til Taksigelse«.

•

•

—————

Jakob Chr. Lindbergs Forhold til Menigmand.

I den Snese Aar, den danske Kirkekamp stod paa, kom Lindberg i en mere og mere levende Forbindelse med kristne Mennesker hele Danmark over. I den første Halvdel af dette Tidsrum fik han nærmest at gjøre med saadanne Kristne, der havde bjærget den gammeldags Tro fra det store rationalistiske Skibbrud, og som søgte at holde denne Tro i Live og forplante den gennem de opbyggelige Sammenkomster, som i Almindelighed kaldes »de gudelige Forsamlinger«. I den anden Halvdel af det samme Tidsrum var det derimod mere en Drøftelse af de kirkelige Frihedsspørgsmaal, der holdt det livlige Samkvem vedlige mellem Lindberg og adskillige af de mest fremragende kristelige Lægfolk rundt om i Landet. I det hele og store var det iøvrigt det gudelige Forsamlingsfolk, der senere tog fat paa Arbejdet for Frihed indenfor den danske Statskirke, saaledes som Grundtvig havde lyst op over den, navnlig gennem »Sognebaandets Løsning«.

Ikke blot iblandt de københavnske Smaaborgere, Haandværkere og Arbejdsfolk vandt Lindberg lidt efter lidt den fortrøelige Raadgivers Stilling i kristelige Sager, men ogsaa paa mange danske Bønder, Gaardmænd og Husmænd og Tjenestefolk fik han en stor aandelig Indflydelse.

Og da han, grunddydmyg i sit aandelige Forhold til Kristen-

dommen, ikke vilde samle om sin egen Person, fik han en overordenlig Betydning derved, at han bragte en Mængde af kristelige Lægfolk baade i Hovedstaden og paa Landet i en venlig Forbindelse med Grundtvig og den kirkelige Oplysning, som det var givet denne Herrens Tjener at bære frem.

Dersom Jakob Chr. Lindberg ikke havde været i Besiddelse af denne folkelige Sans og den selvopfrende Brug, han gjorde af den, er det et Spørgsmaal, om Grundtvig ikke var kommet til at staa temmelig uforstaaet af den kristelige Menigmand. Nu derimod sparede Lindberg hverken paa Tid eller Kræfter for at faa dem iblandt Lægfolket, der havde aandelige Forudsætninger, til at blive saa kristeligt og kirkeligt oplyste og vejledte, at de maatte fylke sig om Grundtvig som Aandens største og bedste Bannerfører i deres Tid.

Og det lykkedes den ihærdige og klart oplyste Magister Lindberg saa vel, at alt som Kirkekampen skred fremad, blev Lægmandsfølget om Grundtvig større og større.

I Begyndelsen kunde det dog til en Tid true med, at hin Forbindelse mellem adskillige kristne Lægfolk og Grundtvig ikke skulde komme i Stand, da Grundtvig var en principiel Modstander af de gudelige Forsamlinger, men Lindberg i Nødens Dage greb til disses Hjælp.

I den Tid, Grundtvig nemlig ingen Prædikestol havde i Hovedstaden, — det var i September 1831 — kom nogle kristne Venner til Magister Lindberg og begærede, at han vilde laane sin Stue til en Andagtsforsamling for dem, og desuden bad de Lindberg om, at han vilde prædike, indtil Pastor Grundtvig atter tog fat.

Inden L. kunde efterkomme denne **Begæring**, maatte han først tale med Grundtvig derom.

Men Grundtvig misbilligede Forehavendet som ukristeligt og fraraadede ham det under mange Alvorsord og ikke uden Taarer.

Saa gerne Lindberg ellers fulgte Grundtvigs Raad, kunde han dog den Gang ikke gøre det. Han sagde, at »den kirkelige Stilling var bleven ham uudholdelig«. »Han følte, der maatte

gøres noget andet end bruge Pennen, og saa nu ikke, der var andet at gøre end at følge den Opfordring, han havde faaet«.

»Men Grundtvigs bestemte Vægning ved at deltage eller rettere tage sig paa den Maade af deres Opbyggelse, forarsagede Lindberg baade højst alvorlige Tanker over det Skridt, han havde bestemt sig for at gøre, og højst alvorlige Bekymringer over, at dog slet ingen Præst kunde føle deres store Nød og forkynde dem det Livets Ord, som de begærede at høre«.

Imidlertid var det bleven aftalt, at nogle Venner vilde komme ud til Lindberg næste Søndag den 25. Septbr. 1831.

· Dette skete ogsaa. Og dermed begyndte de saakaldte »Kalkbrænderi-Forsamlinger«, der nævnedes saaledes, fordi de holdtes i Magister Lindbergs Bolig, »lille Rolighed«, paa gamle Kalkbrænderi udenfor Københavns Østerport.

Hovedtalerne ved disse Forsamlinger var Lindberg og den tidligere Præst ved Frederiks tyske Kirke Lorentz Sionsen.

Der samledes første Gang en Snes Mennesker, væsenlig københavnske Smaaborgere. Men efterhaanden blev der en saadan Tilstrømning, ogsaa af adskillige nysgerrige, at stundom flere maatte vende om af Mangel paa Plads.

Kalkbrænderiforsamlingerne varede henved et halvt Aar.

Da Grundtvig Søndag den 4. Marts 1832 atter stod paa Prædikestolen i den danske Statskirke, havde Lindberg alt en Maanedstid i Forvejen ophørt med sin Ordførervirksomhed i hine gudelige Forsamlinger.

Det var i Grunden først, da Lindberg begyndte at udgive sit Ugeblad, »Den nordiske Kirketidende«, at han hele Landet over og til Stadigheød kunde faa den kristne Menigmand i Tale.

Den 22. December 1832 udstedte den Wahlske Boghandel i København en Subskriptionsindbydelse paa »Den nordiske Kirketidende«, hvori det hed:

»Under denne Titel agter Magister Lindberg fra Nytaar at udgive et Ugeskrift, som skal være helliget Kirken og Skolen, og hvis Bestemmelse er at blive et Organ for det genopvaag-

nende kristelige Liv i Norden. Afhandlinger og historiske Beretninger ville veksle, uden derfor at udelukke nogensomhelst Form, som Medarbejderne maatte agte passende for deres Meddelelser, og ethvert Bidrag, som har nogen Betydning, hvis Formaal stemmer med Skriftets Plan, og som ikke er anonymt, vil med Fornøjelse blive optagen, naar Forfatteren kun agter det grund-kristelige og altsaa ikke strider imod Daabspagten og Indstiftelsesordene ved den hellige Nadvere.«

Fra 1833—40 udkom »Den nordiske Kirketidende« hver Søndag og fandt en stor Udbredelse, mest iblandt »de opvakte« i Landet.

Det var saa langt fra, at Lindberg selv optog hele Pladsen i dette sit kirkelige Ugeblad, at han tværtimod gav rigelig Plads til baade lærde og læge Forfattere af kristelige og folkelige Afhandlinger.

Læserne fulgte da ogsaa med stor Interesse denne Kirketidendes rige og afvekslende Indhold.

Blandt sine stadige Medarbejdere i dette Oplysningsarbejde paa Kirkens og Skolens Omraade kunde Lindberg tælle Mænd som N. F. S. Grundtvig, Peter Andreas Fenger, Ferdinand Fenger, Peter Christian Kierkegaard, Rudelbach, Lars Nannestad Bojsen, E. Mülertz og Hans Chr. Rørdam. Ogsaa Frits Bojsen og Ludvig Christian Müller leverede Bidrag, vistnok af deres tidligste.

Af læge Bidragydere kan særligt nævnes Lærerne Carl Parmo Petersen og Rasmus Sørensen. P. Hellesen skrev gude- lige Digte.

De fleste Spørgsmaal, der afhandlede i »Den nordiske Kirketidende«, var man tilsyneladende godt enige om. Men da Grundtvig rejste det Spørgsmaal: »Er Troen en Skolesag?« og besvarede det med et Nej, fik han flere, navnlig af de »vakte« Skolelærere, imod sig.

Hvad der ikke mindst maatte fængsle Læserne af dette Kirkeblad var »de kirkelige Efterretninger«, baade fra Ud- og Indland, som her stadigt blev meddelte.

Saaledes fandt Forfølgelserne imod de lutherske Kristne

her inderligt deltagende Fremstillere. Præsten i Liunge, Ferdinand Fenger, gav rige Oplysninger om de betrængte Lutheraner i Prøjsen.

J. Chr. Lindberg selv var utrættelig i at bringe Meddelelser fra Kamppladsen rundt i Landet, hvor »de opvakte« blev forfulgte for deres gudelige Forsamlings Skyld.

Selv gjorde han i Sommeren 1834 en Rundrejse til en hel Del af de opvakte i Sælland og paa Fyn. Han gæstede Slagelse, hvor der var et temmeligt stærkt Røre i den Tid, hvortil ikke mindst Præsten P. A. Fengers Prædiken fra 2den Søndag i Fasten 1833 havde bidraget sit.

Lindberg besøgte ogsaa Gimlinge, hvor hans Ven, Emil Clausen (Broder til Prof. H. N. C.), var Præst. I Vemmelev havde han Møde med Skolelæreren, den store Forsamlings-taler Rasmus Sørensen.

Men denne Lindbergs Rejse blev angivet til det danske Kancelli. som i sin Frygt for, hvad der nu kunde ske, sendte en Skrivelse efter ham, hvilket gennem Provst og Bisp bl. a. meddeltes Præsten i Slotsbjærgby, P. A. Fenger.

Brevet lød saaledes:

»Da det er berettet det kgl. danske Kancelli, at Magister Lindberg foretager Rejser rundt om i Landet og dels afholder gudelige Forsamlinger, der i flere Henseender ere stridende imod Forordn. 13. Januar 1741, dels søger at samle Underskrivter paa en Ansøgning til Hans Majestæt om Sognebaandets Løsning, har bemeldte Kollegium anmodet mig om at paalægge samtlige Præster i Sællands Stift, at de, hvis Magister Lindberg nogensteds skulde optræde paa den ovenanførte Maade, vilde drage Omsorg for Overholdelsen af bemeldte Forordning og in specie underrette vedkommende Sognepræst om, at det ifølge Forordn. § 17 er deres Pligt at give Mag. Lindberg det sammesteds foreskrevne Tilhold.«

Denne Skrivelse naaede ikke L. personlig paa hans Rejse. Han kom lykkelig hjem sidst i August fra Fyn, hvor han baade

havde besøgt Klinks i Kerteminde og den gamle Hans Casper Brandt i Svendborg. Kort efter sin Hjemkomst fik han Brev fra P. A. Fenger, der skrev:

»En lignende Skrivelse er gennem Herredsfogderne udgaaet til Sognefogderne fra By til By. Almuen siger, at der er gaaet Stikbrev ud efter Mag. Lindberg (og hvad skal man kalde det andet; dersom De var en Oprører, et for Staten farligt Menneske, kunde der vel ikke gøres stort andet end at advare mod Dem baade for den gejstlige og verdslige Øvrighed), at dersom han kommer, skal det straks meldes til Herredsfogden, at han ventelig snart bliver arresteret, at det kan man se, at det er falsk Lærdom, han fører, han har alt derfor maattet betale 500 Rdlr. (saaledes vokser Summen).

»Man har villet dutte min Karl paa, at De hemmelig har opholdt Dem hos mig 3 Dage, man vil have set dem gaa ud paa Marken, og at De havde en Frakke paa med Fløjlskrave etc., altsammen som om det var en Forbrydelse at huse og hæle Dem. Nu, det er jo Folkesnak, som føres Størstedelen af Folk, der er Evangeliets Modstandere. Men uforsvarligt er det i mine Tanker at bære sig saaledes ad, at en Mands uplettede Rygte staar Fare for at ødelægges over det hele Land. Gud styrke Dem til at bære al den Forsmædelse, der skænkes Dem baade af høje og lave!«

Da Lindberg havde endt sin Rundrejse blandt de opvakte, sendte han en Tid efter dem paa Fyn følgende Rundskrivelse:

»Kristne Venner, Brødre og Søstre i Herren! Det glædede mig inderligt at se vor Broder i Kristo Lars Møller, modtage ved ham Eders venlige Hilsen og høre, at I endnu erindre de Dage, jeg var iblandt Eder. Ogsaa jeg kommer denne korte Tid med Glæde i Hu og længes efter, at Herren snart vilde give mig Lejlighed til at se Eder igen, da jeg haaber, at det foregaaende Bekendtskab nu vilde gøre mit Ophold blandt Eder frugtbarere for os, end det kunde være, da jeg kom til Eder første Gang og tildels som fremmed.

»At jeg ogsaa med Glæde erindrer Eder, ville I se af min

offenlige Skrift »Den nordiske Kirketidende«, hvori jeg giver en temmelig udførlig Beretning om Eders Forsamlingers Begyndelse, Udvikling og Tilstand til at gendrive de skammelige Løgne, som Djævlens Redskaber saa overflødig have udspreedt om dem baade i Tale og Skrift.

»Hvad det var, der glædede mig, kære Venner, ved at lære Eder og Eders Forsamlinger personlig at kende, det var naturligvis, at jeg saa, I med Alvor og Oprigtighed holde fast paa det ene nødvendige, og lader os ogsaa altid have dette ene stadtigt for Øje.

»Kundskaben opblæser, kun Kærligheden opbygger. Lader os derfor ret alvorlig holde fast paa vor Daabspagt i al Barnlighed, Enfoldighed og Trofasthed, vel vidende, at Herren er trofast. Han holder fra sin Side den Pagt, han indgik med os, han giver os trolig, hvad han i Daaben forjættede os: den Helligaand med Syndernes Forladelse og det evige Liv, saa vor Daabspagt er en urokkelig Pagt, naar vi ikke selv rokke og bryde den. Det er derfor denne Forsagelse af Djæveln og alle hans Gerninger og alt hans Væsen, og denne barnlige Tro paa Gud Fader, Søn og Helligaand, vi i Daaben bekende, som vi skal bevare i smukke og rene Hjærter.

»Ja, mine Venner, salige ere vi visselig, naar vi bevare denne Barnetro og ærlig holde os til denne kristne Børnelærdom og vogte os vel, at vi ikke forføres af alle Slags Selvkloge, af denne Verdens Vise, som vel ogsaa sige, de tro paa Faderen, men ingenlunde paa ham, den almægtigste, Himlens og Jordens Skaber, vor Herre Jesu Kristi Fader. Thi deres Fader kende vi vel, det er nemlig ham, vi forsage, som er Djæveln, efter Herrens egne Ord til dem: »I ere af en Fader, Djæveln, og ville gøre hans Begæringer«, og dem gøre de jo og trolig nok med al Slags Løgn og Skalkhed mod alle dem, som ville forsage ham, hans Gerninger og hans Væsen, og ikke ville trælle for ham. Og lad os lære skarpt at adskille vor Herre Jesus Kristus, hvem vi tro paa, i hvis Navn vi forvente den evige Salighed, fra den Jesus Kristus, denne Verdens Vise, og de kætterske Lærere sige, de tro at have været til. Thi vor Jesus

Kristus er den Guds enbaarne Søn vor Herre, som er undfangen af den Helligaand og født af Jomfru Maria; men den Jesus, Verdens Vise prædiker, han er efter deres egen Forsikring kun Guds Søn i samme Forstand, som hver Øjenskalk og Dumrian kalder sig Guds Sønner, og deres Jesus er født af jordiske Forældre ligesom de selv.

»Og naar vi tro paa den Herre Jesus, som blev pint under Pontius Pilatus, korsfæstedes, døde og blev begravet, nedfor til Helvede og opstod tredje Dag fra de døde, da er det ingenlunde den Jesus, Verdens Præster taler om som deres Dyds-mønster og Lærer; thi han skal efter deres egen Forsikring have faaet en svær Besvimelse paa Korset, da han for hans gode moralske Prædikener pintes af deres Brødre, han fo'r da aldrig til Helvede og opstod ikke heller, men ved Hjælp af den svale Luft og de vellugtende Salver skal han heldigvis være kommen til Live igen i Klippegraven. Og naar vi tro paa vor Herre, som opfo'r til Himmels og sidder hos Gud Faders almægtigstes højre Haand, da siger jo Verdens Børn, naar de vil ud med Sproget, at deres Herre og Mester fo'r aldrig til Himmels, men vel til Himmelen, op i Luften nemlig, hvor Apostlene lære os, at Djæveleu og hans Engle, Fyrstendømmer og Magter og Herskaber, med hvilke vi have Kamp og Strid, færdes. Og naar vi tro paa ham, som skal komme igen for at dømme levende og døde, da er denne Verdens Vise sikre nok paa, at deres Mester skal aldrig komme igen.

»Saaledes, mine Venner, skulle vi lære at gøre Forskel paa vor Herre Jesus Kristus, den historiske Kristus, og den Jesus, Verdens Vise have samnmesat af deres eget Hjærnespind, og vogte os vel, at vi ikke forføres og forvirres af dem, naar vi høre dem prise Jesus Kristus. Thi vi maa først spørge dem, hvad er det for en Jesus Kristus, I tale om, er det ham, den Guds enbaarne Søn, sand Gud tilligemed Faderen, som vi døbttes til, eller er det det Dydens Mønster, I sige var kun et Menneske som en af os, men hvis Ord dog ikke havde mere at betyde, end at han som den grueligste Løgner og Gudsbespotter gjorde sig selv Gud lig. Se, maa vi sige, det maa vi vide først, før

vi kan vide, hvor vi skal henføre Eders Tale, om vi skal annamme eller forkaste den.

»Og komme vi nu til den tredje Artikel og bekende vor kristelige Tro paa den Hellig Aand og paa den hellige almindelige Kirke, de helliges Samfund, Syndernes Forladelse, Kødets Opstandelse og det evige Liv som en Naadegave til alle de troende, da taler jo Verden tvertimod om den Hellig Aand, som er dens egen Aand, den kalder hellig. Og at tro paa Kirken, de helliges Samfund og Syndernes Forladelse, det korsor den sig for som en farlig Overtro. At Kødets skal opstaa fornægter den som en grov kødelig Vildfarelse, og at Kødets skal deltage i det evige Livs Herlighed er Galmands Haab i deres Øjne.

»Saaledes giver da, mine Venner, denne vor kortè og enfoldige kristne Tro, som vi bekende ved Daaben, den rette Skilsmiddom mellem os og Verden, og lærer os ret at kende Verdens fortvivlede Indfald, naar den, endog den forkaster vor Tro, vil beholde og tilegne sig vort kristne Navn.

»Men er det denne vor Tro, som skiller os fra alle Verdens Børn, som aabenbarer alle Kættere og falske Lærere og fører deres Frækhed for Lyset, da er det jo ogsaa den samme, som giver os Adgang og Ret til at trøste os med Herrens Forjættelse, giver os den Prøvesten, hvorefter vi skulle prøve os selv, om vi staa i Pagten med Herren, giver os Frimodighed til at tilegne os ham og blive delagtige i ham selv, hvor han ved Naadebordet giver os sit Legeme at æde og sit Blod at drikke, og som lærer os at kende hverandre som Brødre, som delagtige i den samme Tro, kaldte til det samme Haab og skyldige til at vise hverandre den samme Kærlighed, som Herren sagde skulde være Kendemærket paa, at vi i Sandhed ere hans Disciple.

»O, hvor er Herren god imod os, at han gjorde alt saa simpelt, fatteligt og enfoldigt for os, saa vi ikke skulle nødes til at famle i Mørket i vor allerhelligste Salighedssag, men behøve kun at lære af Børnene at blive Børn igen og holde os ligesaa barnlig oprigtig og enfoldig til Barnetroen som de smaa Børn, der tro ærlig og oprigtig, hvad vi sige dem at være Sand-

hed. Ja, lovet være Gud, at vi have denne Grundvold, og ikke skal nødes til at bygge paa vor Kundskab og Skriftklogskab, der, naar den er aller størst og aller fuldkomnest, dog er stykkevis, ufuldkommen og fejlende, eller paa vort Hjertes Følelser og Rørelser, det skrøbelige Menneskehjerte, som vel føler i Troen, at den tilkommende Verdens Kræfter ogsaa stundum røre sig levende i os, men som bliver koldt og mat og sygeligt, just naar vi allermest behøve Trøsten og Styrken og Kraften af Troen og Forjættelsen.

»Ja, mine Venner, lader os flittig betænke denne Herrens store Naade og Kærlighed imod os, at han antog os til sine Børn i den hellige Daab, bød os til sine Gæster ved sit Naadebord og fremstillede for os, hvad der fra vor Side var nødvendigt at tro og gøre saa kort som klart og enfoldigt i vor Børnelærdom, og gav os Skrifterne, for at vi, naar vi troende randsage dem, ikke skulle savne den Hellig Aands Vejledning, men vokse og forfremmes ved deres Brug i vor Herres Jesu Kristi Kundskab og stige fra Klarhed til Klarhed.

»Og lader os betænke hans Naade og Kærlighed saaledes, at vi opflammes til at vaage og bede, at den Skat, som os er given, og vi have arvet efter vore Fædre, uforandret maa gaa i Arv til vore Børn til de sildigste Slægter.

»Naar vi da se, at Verdens Børn trøste sig med det Haab, at de skal vel faa Bugt med denne vor kristne Tro og Bekendelse og faa Magt til at forandre i Daabspagten, hvorved den naturligvis hører op at være den Pagt, der har Velsignelsen med sig, da smile vi ad deres dristige Tanker, visse derpaa, at vil vi kun enes om at bede Herren af vort ganske Hjerte om, at han vil bevare sin Pagt for vore Børn og Børnebørn til Dagenes Ende, da hører han vor Bøn, og er stærk i Dag som i Gaar til at gøre alle sine Fjender til Skamme.

»Ja, mine Venner, vi tjene en saadan Herre, som hører Bønner, trættes ikke ved at overhænges af sine Venner, men ser det gerne, at vi altid ligge ved hans Fødder, og give os ganske trygge i hans Vold, smile selv ad fnysende Fjender, og spaar dem den visse Undergang allermest da, naar de trossende

paa deres egen Kraft og Kløgt true med at udrydde Herrens Tro af Landet.

Til denne vor milde Herre, som har baade Kraft og Vilje til her at beskytte og bevare os, hisset at optage os i hans Faders Hus med de evige Boliger, hvor han er gaaet forud at berede os Plads, til ham ville vi holde os i Liv og Død, og til ham anbefaler jeg i mine Bønner Eder og os alle, at hans Naade, Fred og Kærlighed formedelst Troen ved den Helligaand nu og alle Dage maa være rigelig udgydt i vore Hjærter, saa vi nu og altid vandre for hans og vor Faders Øjne som Guds gode Børn og Herrens Brødre værdige det store Naadekald, med hvilket vi ere kaldte til den uforkrænkelige Herlighed!

Eders Ven og Broder i Herren

Jak. Chr. Lindberg.

Den 28. Oktober 1834.

Medens Præsten Hass laa i København og forberedte sig til sin Missionsrejse til Smyrna, havde han holdt gudelige Forsamlinger for nogle københavnske Smaaborgere. Men da han rejste 1842, overtog Lindberg denne Forsamling. Han forestod og ledede den selv uafbrudt, indtil han 1844 blev kaldet til Sognepræst paa Falster. Om Onsdagen holdt han Bibellæsning og om Søn- og Helligdagene Oplysnings- og Opbyggelsestaler og Samtaler.

Disse Forsamlinger ligesom de paa »Kalkbrænderiet« gav Anledning til, at man ganske anderledes hyppigt end før begyndte at synge Salmer i Hjemmene. 1831 havde Lindberg udgivet »Nogle danske og tyske Salmer til Brug ved Husandagt« og »Zionsharpe«. 1843 udgav han »Rosenkæden, en Samling af Salmer og aandelige Sange«. Han tilegnede denne store Samling »sin trofaste Broder i Herren, Magister L. N. Bojsen, den kristne Barnetros og den yndelige Salmesangs nidkære Ven«. Og han angav som et Hovedmaal for denne Samling derigennem at gøre Kristne bekendt med Grundtvigs sjeldne Salmeskat, som hidtil var lidet kendt og paaskønnet af dem,

der ellers delte Tro og Haab med Grundtvig, og for hvem han altsaa egentlig havde sunget.

Da Lindberg i 1844 afsluttede sine gudelige Forsamlinger, overræktes der ham fra hans læge Tilhørere en Sølvpokal, indvendig forgyldt, som vejede 33 Lod. Ovenpaa Laaget var der »anbragt en Løve som et Billede paa hans Kraft og Mod, og denne hvilede paa en Egekrans, som er Troskabens Billede, og paa Siderne af Pokalen over Indskrifterne var anbragt et Sværd og en Oliegren, Billeder paa Strid og Fred«. Saaledes forklarer en af hans trofaste Tilhørere, Skomager Hans Jørgensen hin Gaves Sindbilledsprog. Selv havde denne Lægmand forfattet bl. a. følgende Indskrift paa Pokalen: »Jakob Christian Lindberg. magister artium, den kristne Tros og Menigheds Forsvarer tilegnet som en venlig Erindring af kristne Lægfolk i Kjøbenhavn«. Forskellige smaa Haandværkere talte ved denne Lejlighed til Lindbergs Pris baade i Vers og paa Prosa. I Beskrivelsen herom hedder det tilsidst: »Det var i Sandhed en Fest, som var folkelig i kristelig Forstand; blot Lægfolk, sjungende om, talende til det kristelige Lægfolks kæreste Ven«.

Hvilken Tillid Lindberg nød ogsaa som lærd Mand hos en Del af det kristelige Lægfolk, oplyses vi om gennem en Opfordring, han modtog den 29. Maj 1835, og som var undertegnet: »Fra Kristne af den gamle Tro«. Den lød:

»Det er ret meget at beklage, Hr. Magister, at vor dansk-theologiske Literatur ikke ejer et godt og udførligt dogmatisk Værk. P. E. Müllers dogmatiske System er jo kun at betragte som et akademisk Kompendium og har desuden ikke faa Brøst og Mangler. J. P. Mynsters Betragtninger over Troslærdommene er vel i det Hele taget et herligt Værk; dog er det langt fra ikke tilstrækkeligt til at give den troende Kristen en grundig og fuldstændig Erkendelse af den Undervisning og Oplysning, som Biblen giver og om den Tro til Salighed, vi bekende ved Daaben. Hertil udfordres et fuldstændigt dogmatisk Værk, hvori den i den hellige Skrift bevidnede Økonomi med Menneskeslægten var skarpt tegnet, og enhver Trosartikel grundet saavel

paa denne som paa en gennemgribende Analyse af alle de Skriftsteder, der kunne tjene til dens Befæstelse. Af hvem, Hr. Magister, skulde man nu hellere ønske et saadant Værk end af Dem, der med ligesaa dyb som omfattende Lærdom forbinder en fast Tro paa Kristendommen som en guddommelig Aabenbaring, Begrebet taget i dets sande gamle Betydning. De har nylig, Hr. Magister, i Anledning af Pastor Esbergs Skrift: »Jesus hos Aanderne i Forvaring« vist, hvor fortræffeligt og grundigt De véd at behandle selv de vanskeligste af Kristendommens Lærdomme. Denne Artikel af Dem har, saa vidt vi have erfaret, meget glædet de Kristne af den gamle Tro, og hvor meget mere vilde nu ikke et udførligt dogmatisk Værk fra Deres Haand glæde Dem.

Læg endelig snart Haand paa et saadant Værk, Hr. Magister, De vil glæde mange tusinde Kristne og stifte uberegnelig megen Nytte derved«. — —

Denne Opfordring naaede Lindberg ikke at faa opfyldt.

Derimod tog han kort efter fat paa et langt større bogligt Arbejde til særligt bedste for »Troens Egne« blandt hans danske og norske Landsmænd. Det var Oversættelsen af Bibelen, det gamle og det ny Testaments Skrifter. Kun de saakaldte »apokryfiske« Skrifter naaede han ikke at faa oversat.

Denne Oversættelse udkom i Løbet af 16 Aar (1837—1853). Der var nemlig længere Mellemrum, i hvilke Lindberg hverken havde Lyst eller Lejlighed til at fortsætte dette Arbejde.

I Anledning af den lutherske Kirkes Jubelfest i Danmark 1836 sendte Lindberg i December en Indbydelse til Kristne i Danmark og Norge om at subskribere paa hans Bibeloversættelse. Han havde ogsaa sendt Biskop Faber i Odense saadan til Uddeling blandt Stiftets Præster. Faber »vilde ikke lægge Skju paa sin Hjærtens Mening«, men skrev ligeud til J. Chr. L.: »Jeg kan ikke glædes ved, at en Oversættelse af Bibelen foranstaltes af en enkelt, hvor det var vigtigt til Betyggelse for Kirken, at Foretagendet udføres af flere, og mindst kan jeg glædes ved, at i selve Indbydelsen »Deres Trosforvandre« fremhæves, da jeg mener, at en Oversættelse af Guds Ord skal

være tro og i ingen Henseende læmpet efter nogen særlig theologisk Anskuelse. Det er nemlig min Mening, at en saadan Læmpning maatte anses for et Forsøg til at benytte Guds Ord til at skaffe en særlig Trosretning Overvægten. Den vilde stride mod den Redelighed og den Ærbødighed, der skyldes Guds Ord, og kunde — naar den var vitterligen foretaget — muligen henregnes til Synd mod den Helligaand, om hvilken Synd Skriften fælder en meget stræng Dom . . .«

Idet Lindberg takkede Biskop Faber for denne hans Oprigtighed, skrev han: »Jeg har i Sandhed ikke gjort Regning paa Deres Anbefaling. Thi Anbefaling for denne Sag venter jeg kun af »mine Trosforvandre«. Det er kun dem, der trænger til en Bibel, som er læselig for danske Folk, og vi to har jo oprigtig udtalt os for hverandre som dem, der ikke ere enige om Grundtroen, som dem, der ikke ere enige om, at Guds og Menneskets Fjende skal forsages og Troen bekendes, som vi bekendte den i vor Daab, den gamle og aldeles uforandrede Barnetro, før vi kan blive Kristne. Og hvor en saadan Grunduenighed finder Sted, vilde det jo være højst urimeligt at vente Enighed i Skrift-Fortolkningen, hvorunder Skriftens Oversættelse, som De véd, nødvendig hører. Kun undrer det mig, at De beklager, at jeg følger min Tro ved min Skriftlæsning, hvad enten jeg læser for mig selv eller for hele Folket. Thi hverken jeg eller noget ærligt Menneske kan gøre anderledes, saa Spørgsmaalet kan forstandigvis ikke blive noget andet til en Bibel-Oversætter end dette: Har Du den almindelige kristne Tro og raader den hjærtelig hos Dig, eller strider Du den i noget Stykke imod. At nu jeg bekender den almindelige kristne Tro, véd hele Norden, om det kun er paa Skrømt véd kun én. Men hverken De eller nogen blandt mine Landsmænd har Grund til at forudsætte, det kun er Skrømteri . . .«

Der er med Rette bleven sagt om Lindbergs Bibel-Oversættelse, at den »vel ikke er uden smaa Unøjagtigheder og store Smagløsheder, men at den, hvor Oversætteren naar højst, har noget af den lutherske Oversættelses Vaarfriskhed og folkelige

Tone over sig. Ved den blev den hellige Skrift daglig Læsning i mange danske Huse«.

Lindbergs allernærmeste Præsteventner som P. A. Fenger og L. N. Bojsen modtog hans Oversættelse med stor Glæde, men fulgte den ogsaa med en vaagen og virksom Kritik. Det smagløse, som undertiden kunde falde Lindberg i Pennen, naar han nærmede sig Folkelighedens yderste Grænser, blev aabent paatalt af Vennen P. A. Fenger.

I et Brev ankede han saaledes særligt over Brugen af Ordet »vos« i Stedet for os og over Oversættelsen af Jakobs Lindsegrød ved Rødgrød.

Lindberg, som sjældnen blev Svar skyldig, svarede paa det første: »De er vred paa vosserne, kære Ven, og det er De ikke ene om, thi af to haande Folk lastes jeg for mine vosser, af nogle, som slet ikke vil havø dem brugt, af andre, som ingenlunde vil stilles tilfreds med, at jeg har brugt dem saa lidt. De klager tillige over Ukonsekvensen i Brugen. Nu, den Sag er vel ikke meget vigtig med disse vosser, men ukonsekvent har jeg dog ikke brugt dem, heller ikke som »jyske«, men som et den lavere Stil tilhørende Udtryk, og derfor har jeg kun da brugt dem, hvor noget ret hjærteraaat Menneske taledede eller hvor Raaheden eller Djævelskabet for et Øjeblik fik Overhaand over et Menneske. Derfor siger de ækle Sodomiter, de fæle Loths Døtre, Josefs Brødre, da de ville slaa ham ihjæl, vos til sig, men saa snart det onde sætter sig i dem, bliver deres Tale anderledes, og nu sige de os. Dette er Grunden til Brugen af disse Sprogformer. At vi skal bruge vort Sprogs Rigdom, anser jeg for afgjort, kun kommer det an paa, om vi bruger den ret«.

Mere Ret end til at bruge »vos« synes Lindberg at have haft til Anvendelsen af Ordet »Rødgrød«. »Jeg tænkte nok«, svarer han, »at jeg skulde faa Rødgrøden paa min Tallerken igen; men den er jeg heller ikke saa bange for; thi var det Grød, og var den samme Grød rød, og begge Dele staar udtrykkelig i Teksten, da vil jeg blot raade enhver Tvivler til at koge en rød Grød, hvad enten den saa laves af Ris eller Kartoffler eller

Lindser, af Ribs eller Kirsebær eller anden rød Frugt, og jeg vædder to mod én, at Fenger vilde selv sige til sin Kone: »Hvad er det for en Rødgrød Du har der?« — — For Resten har De Ret i, at Grundtvig har Æren for Rødgrøden, men den skal han ogsaa beholde, men skønt jeg først fandt det pudserligt hos Grundtvig, førte en nærmere Eftertanke over Stedet mig dog til at give ham Ret, og derfor fulgte jeg hans Oversættelse. Da nu Rødgrød desuden er en vel bekendt og særdeles velyndet Spise her i Landet, haaber jeg, Folk kan ogsaa godt forstaa, hvorledes Esau sagtens kunde give sin Førstefødselsret bort, naar han, som var fløv, ikke alene straks kunde faa Mad, men oven i Købet Rødgrød«.

Det er rørende at se, hvorledes Fattigfolk fra forskellige Sider med Tillid vendte sig Gang efter Gang til Magister Lindberg med Begæring om Hjælp. Han har efterladt sig adskillige saadanne »Bønskrifter« baade paa Prosa og i Vers.

Snart er det en ung, syg Student, der »skønt fremmed og ukendt for Deres Velærværdighed« bønfalder Lindberg om »at redde sig ulykkelige ved en liden Understøttelse«, snart er det en Student paa 83 Aar, som anmoder paa Vers. skreven med en rystende Haand om Hjælp. I Almindelighed er det fra Smaa-haandværkere og Arbejdsfolks Kredse, som er sunken ned i fattige og trange Kaar, at enten Manden eller Hustruen rækker sin Haand ud efter Magister Lindbergs kærlige Deltagelse.

Men ogsaa for at faa gode Raad i aandelig Nød henvendte man sig til Lindberg.

I Anledning af en saadan Henvendelse skrev J. Chr. L. til en Fader den 28. December 1833:

»De ønsker at vide min Mening, om De som Fader, der har ugudelige Børn, som kan arbejde og fortjene Føde, men ikke vil tjene deres Brød, tvertimod ikke alene fordrer, at De skal føde dem over hvad Deres fattige Kaar tillader, men tillige forbander og udskælder Dem, om De som Fader med en rolig Samvittighed kan forskyde disse Børn eller om De forsyn-der Dem imod Gud ved at gøre det eller ved ikke at gøre det.

Det er Hovedsummen af Forældres Pligter mod Børnene,

at de skulle elske dem med et ømt Hjærte, men skal denne Kærlighed være menneskelig, ja kristelig og ikke en Abekærlighed, saa maa Tugten ikke savnes. Thi som Herren revser den, han elsker, saa skulle ogsaa Forældre, naar de ret elske deres Børn, ogsaa hade hos dem alt, hvad der er ondt og af den onde, og tugte dem derfor, naar de bryde. Men nu er Tugten forsømt. Medens den unge Gren er nem at kroge, stivner den gamle og staar Fare for at brydes, naar den skal bøjes. Var her derfor blot Spørgsmaal om, hvad Ret Faderen har mod ulydige og ugudelige Børn, der endog kan lægge Haand paa ham, da var dette nemt besvaret. Men naar det er saa, at Faderen kan frygte, at Barnet, naar det med ét skal tvinges, i sin fortvivlede Halstarrighed omkommer sig selv, hvilken Fader vil da kunne se det for Øje, at han selv fremskynder det Øjeblik, da Barnet styrter sig levende i Helvede?

Det vil kun trøste den Fader lidt, om jeg eller noget Menneske havde sagt ham, at han med god Samvittighed kunde gøre et Skridt, som endog øjensynlig vilde have saadan Følge; thi Samvittigheden vilde dog ikke derfor tie.

Vi se paa Kong David, hvad Sorg han havde af sin ulydige Søn, og hvor han dog bedrøvedes indtil Sjælen, da han hørte, at denne Søn havde endt sit Liv midt i sine Synder; og vi vide dog, at David ikke havde forudset, at Absalon skulde tilsætte Livet, da han udtrykkelig havde befalet sin Hovedsmand at skaane hans Liv.

Vi høre ogsaa i Skriften, hvorledes Esau i den Grad bedrøvede sin Moder, at hun kunde udbryde: jeg kedes ved mit Liv, og føjer til: hvorefter skulde jeg leve, hvis Jakob gjorde som Esau? Dog forstødte Forældrene ikke Esau, men Herren gav dem Taalmodighed til at bære Korset.

»Omvend Dig, min Datter, og ihukom, at Du skal ære Fader og Moder, men hvis Du ikke vil vende Dig fra dine Veje, som fører til Fordærvelse baade i Tid og Evighed, da gaa ud fra din Faders Hus, og søg og prøv din Lykke i Verden, men gør Du det ikke, da vil jeg skille mig ved Dig, men jeg skal hverken forbande Dig eller gøre Dig ondt, men tvertimod bede

alt godt for Dig hos min Gud og Herre, som Du agter ringe, men som dog er den stærke Gud, og som Du selv har set har været stærk til at opholde mig og give mig Taalmodighed til at leve med Eder et haardt og pinligt Liv i mange, mange Aar. Og husk nu paa det Vidnesbyrd, jeg her giver Dig, at Du, naar Du mærker, at Verden dog hverken kan trøste Dig eller berolige Dig, Du da kan vide, til hvem Du i din Nød skal vende Dig, og kan Du da kun tro paa ham, da skal han ogsaa hjælpe Dig.«

Prøv engang at tale saaledes med faderlig Kærlighed og faderlig Myndighed til det ulydige Barn, og bliver det forgæves, da del med Børnene den Smule Gode, De ejer, flyt fra dem ind til en Familie, som er kristelig og kender Deres Stilling og kan, om Børnene skulde være ugudelige nok til ogsaa der at ville forstyrre Deres Alderdoms Fred, vise dem bort, indtil de ville komme paa en anden Maade til Dem.

Dette er det Raad, jeg tør give Dem i denne Sag; thi hverken tør jeg raade Dem længere at føde Børnene i Lediggang, hvorved de Dag for Dag kommer dybere i Synden, eller til at forskyde dem. hvorved de sandsynligvis kun enten vil oppirres end mere eller rent bringes til Fortvivelse. Men ikke heller maa vi glemme, at Korset er de Kristnes Livsskole, at vi alle skal bære det, hver paa sin Maade, men at Herren aldrig vil paalægge os det tungere, end han ogsaa vil give os sin Kraft til at bære det, naar vi kun holde os nær til ham, naar vi kun søge ham med oprigtige Hjærter der, hvor han er at finde, i det levende Ord i hans Menighed ved hans hellige Sakramenter, og at vi, naar vi kun have ham, ere selv i de største Trængsler langt anderledes velfarne, styrkes og opholdes ved godt Mod langt anderledes end Verdens Børn, der altid skal staa og stride i deres egen Kraft, end sige da hvor langt bedre de da maa have det end de ulykkelige vanvittige og ugudelige Børn, De skriver om, hvis Blindhed og Elendighed ikke noksom kan beklages.«

Jakob Christian Lindberg som Kirke- og Statspolitiker.

Der fandtes hos Lindberg som hos hans aandelige Mester, Grundtvig, en Blanding af ægte Konservatisme og af ægte Frihedssans, der til forskellige Tider kunde forbavse Modstanderne, fordi disse vidste ikke, hvor de havde dem. Men denne Blanding af, hvad der hører det konservative til og hvad der er Friheden ejendommeligt, var netop i sin rette Orden hos disse Mænd, der gerne vilde tjene den højeste Aands Liv.

Vi har et Brev af 5. Januar 1836, hvori Lindberg i al Almindelighed kom til at udtale sit Grundsyn paa Kirke og Stat:

»I Dage, som vore«, saaledes skriver han, »da ingenlunde alle gamle Former enten i Kirken eller Staten kan eller skal opholdes, men hvor Aanden nødvendig vil udvikle sig med Frihed, og hvori der nødvendig vil komme meget frem, som er os den Grad imod, at vi maa bestride det, er der intet af større Vigtighed end at vi faa aabent Øje for, hvad der i egenligste Forstand er det væsenlige baade i Kirken og Staten, og sætte os fast deri, at hver, som angriber det væsenlige, skal vi behandle som Fjende, enten det er i Stat eller Kirke; men hver, som lader det væsenlige staa, skal vi holde for vor Ven og Medarbejder, og forsaavidt han antaster noget, som ikke er absolut væsenligt, og derved opfordrer

os til Modstand, skal vi modsige ham i Venskab, saa vi vedblive for Resten at samvirke venligt og enigt med ham. Saaledes maa vi i vor Stat anse den uindskrænkede monarkiske Regeringsform med den i Grundloven bestaaende Arvefølge for at være det eneste væsenlige, uforanderlige og uantastelige i vor Statsforfatning; den, der angriber dette, maa vi bestride som vor Fjende i Staten, men den, som foreslaar alle andre, hvilkesomhelst Forandringer i Staten, ham maa vi, naar vi ikke kunne billige hans Forslag, modsige som en Ven og Medarbejder.

Saaledes maa vi i Kirken kun holde dem for vor Tros og Kirkens Fjender, som vil have vore Sakramenter forandrede, og vi maa vide, at vi tør ikke indlade os paa at indrømme den allermindste Forandring, hverken kalde en forandret Daab vor Daab eller tilstæde forandrede Daabs-Vilkaar, naar vi skal være Daabs-Vidner; hverken taale at Kalken tages fra Nadveren eller at Indstiftelsesordene forandres; og hvem der vil gøre dette og saadant, han er vor Tros Fjende, han skal betales som saadan. Men alle andre Spørgsmaal maa frit forhandles mellem os, fremsættes og forsvares, modsiges og gendrives, uden at det broderlige Forhold derfor maa brydes, uden at der derfor må rejse sig en Adskillelse mellem dem, som ere enige om det væsenlige.

Dette er i Korthed, hvad baade Grundtvig og jeg i samfulde 10 Aar har drevet paa at faa almindeligere erkendt og dybere følt.«

Efter at flere af Grundtvigs Venner forgæves havde henvendt sig (1835—36) til Stænderne om kirkelig Frihed, lykkedes det dem endelig 1838 i Roskilde Stænderforsamling at faa denne store Sag sat under Forhandling.

Ikke mindre end syv Petitioner om kirkelig Frihed fra forskellige af Grundtvigs Venner, mest af de sællandske og lollandske Præster, indbragtes i det Aar i Roskilde Stændersal.

I Spidsen af disse Petitioner var J. Chr. Lindbergs »Bøn om og Forslag til almindelig Samvittighedsfrihed for Præster i Danmark.«

Dette Forslag blev overgivet til og understøttet af Assessor Algreen-Ussing.

Lindberg samlede mod Slutningen af sit klart skrevne kirkehistorisk motiverede Andragende dettes Genstand i følgende Sætninger: .

- 1) »at Præstestanden i den danske Statskirke alene forpligter sig til at forvalte Sakramenterne efter Herrens Indstiftelse og forkynde Ordet overensstemmende med den hellige Skrift;
- 2) at det tillades hvert Medlem af den danske Statskirke kirkelig at holde sig til hvilkensomhelst lovlig kaldet og ordenlig viet Præst,
- 3) dog saaledes, at enhver, som vil benytte denne kirkelige Frihed, ligefuldt forpligtes til:
  - a) at svare Tienden eller Præstpengene til sit Sogns Præst;
  - b) at meddele ham alle de Oplysninger, som ere nødvendige til Kirkebøgernes ordenlige og fuldstændige Førelse og
  - c) at give ham en billig Betaling for denne Del af af hans Embedsførelse.«

Lindberg sluttede sit Andragende med at udtale: »at denne Trang til Frihed føles levende paa flere Egne af Landet, har jeg haft Lejlighed til at erfare, og hvis det agtedes fornødent kunde jeg oplyse dette ved Breve til mig fra henved 600 Borgere og Bønder, der tilhøre flere end 100 forskellige Kirkesogne i Danmark, hvoraf det i det mindste synes klart, at Trangen til kirkelig Frihed er saa almindelig og udbredt i Landet, at den ikke vel tør overses.«

Baade 1836 og den følgende Stændersamling opholdt J. Chr. Lindberg sig i Roskilde, hvor han var utrættelig i baade med Mund og Pen at arbejde paa den kirkelige Frihedssags Fremme. Flere af de Stænderdeputerede søgte han mundtligt

at overbevise om denne Sags Gavnighed og Nødvendighed. — Navnlig med sine Præstevener førte han en vidtløftig Korrespondance om den samme Sag.

Særligt konfererede han med sin Hjærtens Ven, Ferdinand Fenger, der den Gang som Sognepræst i Liunge kunde oplyse Lindberg om, hvorledes Vennernes Stilling i det sydvest-sjællandske Præstekonvent var i dette Stykke.

Et af sine Breve sluttede F. Fenger: »Lev vel, kære L., Gud styrke Dig og vejlede Dig med alle dine Skridt i denne vigtige Sag. Jeg stoler paa, at du giver mig Underretning om, hvad der møder. — Jeg skal straks lade Efterretningen gaa videre.«

Lindbergs Arbejde for at skaffe »de gammeldags Kristne Borgerret i Danmark« gav den brave filosofiske Professor Sibbern Anledning til de haardeste Beskyldninger i en Artikel i »Kjøbenhavnsposten«. — Men denne Artikel gav atter Grundtvig Anledning til et »aabent Brev til Professor Sibbern«, hvori han skrev:

»Nej, Professor Sibbern. den Abstraktion gaar bestemt for vidt, thi i Livet maa vi nødvendig blive staaende ved de konkrete Tilfælde. Og hvordan kan vi da paa nogen mulig Maade skille Pastor Grundtvig fra Magister Lindberg, det hele Lindbergske Parti, der jo ovenikøbet er synonym med det Grundtvigske, og Sognebaandets Løsning, der i alle Maader maa ligge Grundtvig nok saa meget paa Hjærte som Lindberg og efterstræbes aabenbar af ham paa samme Maade. Se, saaledes vil det hænge sammen, om end Lindberg og Grundtvig slet ikke personlig kendte, agtede og elskede hinanden, men det gør de nu desuden, og skulde alligevel den ene af dem opofre den anden for »den gode Sag«, da maatte jeg blive ofret, som baade er ældst og har, siger man jo, lige fra Begyndelsen skadet den gode Sag med min Fremfusenhed, har aabenbart ført Lindberg i det, altsaa i Fjendens Sprog »forført« ham, og maatte da rent være en Djævel, om jeg, for at hytte mit eget Skind, tilsidst lod ham i Stikken, der blev mig tro, da hartad alle andre forlod mig, ja stod mig ikke blot ærlig og trofast

bi, saa hele Hadet og hele Hoben efterhaanden faldt paa ham, aabenbar kun, fordi han ikke vilde forlade end sigtopfre mig.«

Ved samme Lejlighed traadte ogsaa Præsten Ferdinand Fenger offentlig op til Forsvar for sin ældre Ven J. Chr. L. I Brev af 27. April 1836 skriver F. F. til L.:

»Jeg spurgte mig selv, om mit Stykke ikke var overflødigt efter Grundtvigs? Jeg svarede Nej og skrev det; men har i det hele slet ikke nævnet G.s Navn deri. De to synes at kunne komme ud af det sammen, saa man maa ikke forstyrre dem. Sibbern bliver sikkert vred paa mig, men det faar ikke at hjælpe. Jeg siger ham f. Eks. rent ud, at han skælder meget værre end Du. Naar nu Du har én Dæmon i dit Blækhorn, hvormange har han da selv? Det Regnestykke skal Du se, han kommer næppe ud af. Jeg har ikke udtrykkelig paalagt ham at regne det ud, men Forpligtelsen ligger nær til at gøre det, og det vil han næppe være synderlig for.«

Den haardeste Modstander af kirkelig Frihed paa den Tid var dog Biskop Jakob Peter Mynster.

I et Brev af 29. Juli 1836 fortæller P. A. Fenger Lindberg et Optrin, der er illustrerende i saa Henseende. »At De, kære L.«, skriver han, »vil kunne udrette noget mod Biskop Mynster tvivler jeg paa. Han er, som vi har overbevist os om ved Visitatsen, aldeles imod Sognebaandsløsning, og højlig indtaget imod Grundtvig, men især mod Dem. En Del af os kom sammen i Høve, for om muligt at faa talet med ham, og Ferdinand, som bedst kan tale for sig, blev sat ud paa ham for at forlange en Samtale. Det holdt haardt at faa kun nogle Ord indført, thi han undveg. Men Ferdinand forfulgte ham og fik ham i Klemme i Havestuen. Samtale med flere behøvedes ikke — Tiden var ogsaa knap tilmaalt — dog vilde han gerne — der kunde jo straks tales derom. — Ja, det er den Sag om Sognebaandsløsning. — Det kunde han vide, men det maatte han sige, at han ansaa for den største Ulykke for Kirken.

Han sagde, det var ikke sandt, at Konfirmationen var fri i København, thi siden 1825 vare Fri- og Fattigskolernes Ungdom henlagt til bestemte Præster, og de dannede sørgede jo

nok for, at Børnene blev tilbørlig underviste (hvilken Skævhed og Forvirring i Begreberne!). Daaben behøvedes ikke at gives fri, der var jo ingen uden gamle Clausen etc. — Dertil sagde Ferdinand, at det var ikke saa, at rundt om i Landet vare Præster etc. (Manden vred). Aa, De med Deres Alterbog af 1780. De tror nok, at den er himmelfalden (vendende sig til Ferdinand): »Tror De, at et Barn ikke kan blive saligt, fordi »og« er udeladt imellem Faderens og Sønnens?» Gør Deres Højærværdighed mig det Spørgsmaal for Alvor? Nej, men hvorfor holder De Dem til de Mennesker? Fordi jeg tror, at de har Ret i Hovedsagen, om jeg ogsaa ikke kan gøre enhver af deres Ytringer til mine. — — Jeg kan ikke huske mere af Samtalen, som jeg jo har paa anden Haand, véd kun, at den blev afbrudt ved et: »Vær saa god at komme til Bords!« — »For at æde, var jeg ikke kommet.« — — —

Lindberg ansaa i lang Tid ligesom Grundtvig den uindskrænkede monarkiske Regeringsform for den lykkeligste for det danske Folk.

Det »liberale« Parti med deres Arbejde for »konstitutionelle Rettigheder« var ham derfor meget imod. Ligesaa var ogsaa han tilligemed Grundtvig Genstand for en skarp Kritik i Oppositionsbladene.

Saa stærk en Modstander af »Liberalismen« var Lindberg, at han den 27. Juli 1840 forfattede nedenstaaende Adresse, som han selv tilligemed Grundtvig og »Overkrigskommissær« Ph. Hage var Hovedunderskrivere af; men som forresten ogsaa blev underskrevet af en hel Del københavnske Smaaborgere:

«Til Provincialstændernes Forsamling

i Roskilde!

»Skønt undertegnede danske Mænd ikke nære Tvivl om, at Folkeraadet jo vil svare til den Tillid, Kongen og Medborgere hidtil skænkede det, ved samdrægtig at værne om Rigets Statsforfatning, har vi dog under de nærværende Forhold, da en

Del af vore Medborgere har ladet sig overtale til at tro, at Danmarks Fremtid og Held kun kan sikres ved en Forandring i selve Rigets Grundlove, saaledes nemlig, at Kongens Magt skulde indskrænkes og Statsmagten deles mellem Kongen og et Parti i Landet, som i Folkeraadet maatte vide at skaffe sig fleste Stemmer, følt os opfordrede til at ytre os for Folkeraadet om denne Sag, for at ingen af Tavsheden skal fristes til at slutte til Folkets Samtykke i en saadan Forandring, og i den Henseende erklære vi:

- 1) at det er vor fulde Overbevisning, som det er vort inderlige Ønske og tillidsfulde Haab, at alt, hvad det danske Folk savner af god og gavnlig Frihed og ønsker for at se god Orden i Forvaltningen især af Landets Pengevæsen fremmet, baade kan og vil naas, og allerbedst sikres under vor nuværende Statsforfatning, og
- 2) at det bedste Middel til at befordre Udviklingen af alt det gode til sand Folke-Friheds Fremme, som vor Statsforfatning virkelig tilbyder med en Konge, som har modtaget Magten, ikke til at gøre nogen Under-saat Uret, men til at regere kristeligt og faderligt, for at gøre sit Folk saa lykkeligt som muligt, og et Folkeraad, som har Frihed til at raade Kongen det bedste i alle Landets Anliggender, er Vedligeholdelsen og Befæstelsen af den Tillid mellem Kongen og Folket, der har udmærket vort dyrebare Fædreland i mange Menneskealdre, og som det vil være vor største Ære og Glæde at bevare for os selv, udbrede i vor Kreds og forplante til vore Børn.

Med Agtelse for og Tillid til det danske Folkeraad!«

Denne Adresse blev behandlet i Roskilde Stændersal den 16. og 17. September og »gik over al Forventning igennem«.

En anden Sag, som J. Chr. Lindberg ivrede for under det landsfaderlige Regimente, var Statsgældens Formindskelse ved

frivillige Bidrag. Han var med til den 11. Juli 1842 at stifte »Foreningen til Statsgældens Afbetaling ved Hjælp af frivillige Bidrag«. Han blev samme Aar Foreningens Formand. Foreningen talte 335 Medlemmer, paa et Par nær, udelukkende fra København. De fleste af dem var Haandværkere, særlig Smede og Tømrere, og atter igen Smede og Tømrere ved Holmen. Af højere stillede var der i Foreningen kun én Kaptajn »af Armeen«, en Kaptajn af Borgervæbningen, to Præster og saa Licentiat i Theologien Peter Christian Kierkegaard.

»Regnskabsføreren« H. C. Hansen udstædte i August 1840 et kort Opraab baade paa dansk og tysk »til Kongens og Fædrelandets tro Mænd« om denne Sag. Han oplyste, at »der alt i 1836 var paatænkt, at der i Stæderne og paa Landet skulde dannes Foreninger af de mest ansete og paalideligste Mænd, hvilke aarlig modtage de frivillige Bidrag, som Beboerne ville give til Statsgældens Afbetaling, og disse Bidrag skulle indsendes til en Nationalkomité i København, som efterhaanden anvendte de indkomne Summer til Opkøb af Statsgælds-Obligationer, forsyne disse med et Stempel som Nationens Ejendom, og aarligt hæve Rentebeløbet paa de opkøbte Obligationer i Finanserne, og dette Rentebeløb skulde da i Forbindelse med de indkomne Bidrag ligeledes benyttes til Opkøb af Statsgælds-Obligationer, hvorved der vil dannes et national Obligationsfond, hvis Tilintetgørelse (Opbrænden) Nationalkomiteen med Repræsentanterne for Provinsforeningerne nærmere maatte bestemme, dog med bestandig Forbehold af Renterne, indtil Gælden er betalt, eller National-Komiteen med Repræsentanterne for Provinsforeningerne maatte finde det hensigtsmæssig at tage en anden Bestemmelse i saa Henseende«.

Den danske Statsgæld regnedes den Gang at udgøre 100 Millioner Rigsdaler.

»Foreningen for Statsgældens Afbetaling« og særligt dens Formand, J. Chr. Lindberg blev i Oppositionsbladene Genstand for »en Byge af Beskyldninger og Forhaanelser«. Dette drev

lic. theol. P. Chr. Kierkegaard til i 1842 at skrive en lille Piece: »Om Foreningen for Statsgældens Formindskelse ved frivillige Bidrag«.

Han beklager sig først over, »at et saadant Fremskridt til kæk og kraftig Daad ingen Støtte kan finde i Literaturen, og da navnlig ikke i den Gren af samme, der er nærved at tage Næringen fra selve Træet, Bladliteraturen«. Dernæst søger han at hævde, at denne Sag er værd at anbefale i to Henseender. »Dels fordi den er skikket til at bevirke nogen Lettelse i, hvad der for Øjeblikket paalægger Landet den største af alle dets Udgifter, dels fordi den naturligvis maa medføre en forøget Sikkerhed imod Muligheden af en uklog eller ødsel Finansbestyrelse«.

I Foraaret 1839 var »Danske Samfund« i København bleven stiftet. Med sin fædrelandske Tale, sin folkelige Sang og sin friske hjemlige Selskabs Tone søgte »Danske Samfund« at vække dansk Aandsliv i Hovedstaden. Grundtvig var dets Formand. Men da Orla Lehmann og flere af de »Liberale« gjorde Forsøg paa at omdanne »Danske Samfund« til en politisk Klub, kunde Grundtvig ikke magte denne Situation. Lindberg tog da fat og førte »Samfundet« frelst gennem disse smaa Brændinger. Selv optraadte han nu af og til som Taler i »Danske Samfund«. Engang fortalte han saaledes om Ribe Stadsnøgler, der blev tagne af Kosakkerne.

31. Oktober 1840 — 500 Aar efter Niels Ebbesens Helte- daad — udstedte Lindberg sammen med Grundtvig og P. C. Kierkegaard som Bestyrelsesmedlemmer af »Danske Samfund« et Opraab om at give Bidrag til et Mindesmærke for Danmarks Befrier, Niels Ebbesen. Aaret i Forvejen havde Grundtvig udgivet sit Digt: »Om Dannemarks Kvide der lød en Sang» som Gadevise under Titlen: »En ganske ny Vise om den mandhaftige jyske Ridder, Hr. Niels Ebbesen til Nørreris o. s. v.«

Ogsaa for det danske Fædreland sønden Kongeaaen slog J. Chr. Lindbergs Hjærte varmt.

Da Peter Christian Koch i Haderslev 1838 vilde starte sit Ugeblad »Dannevirke«, skrev han den 9. Maj til Lindberg:

»Af de offentlige Blade vil De mulig alt have set, at jeg har faaet Privilegie til at udgive et Ugeblad. Jeg gør mig saa dristig herved at tilsende Deres Velærværdighed nogle Subskriptionsplaner med Bøn om Deres Medvirkning i denne Sag. At De, saavidt De er i Stand dertil, velvilligen vil yde mig denne, derom har jeg noget Haab, thi jeg véd, at De for det første er en dansk Mand og for det andet en fast Tilhænger til Fædrenetroen. En saadan Mand forestiller jeg mig altid maa glædes, naar der skal udrettes noget til det elskede Fædrelands Ære og Gavn. Jeg vil tro, at Deres Velærværdighed har lagt Mærke til denne Sags Udvikling og hørt de Stemmer, der især i det sidste Aars Tid ere komne frem desangaaende, og at jeg saaledes ikke behøver her at detaillere Tingene for Dem, men antage, at De er enig med mig og alle gode Danske, at Sønderjylland i flere hundrede Aar har lidt Overlast af Tyskheden, og at det maa være højst ønskeligt, at Midler vorde anvendte for at modarbejde samme, som og til at vække den indslumrede Nationalitet og ærlig Danskhed i vore egne igen«.

»Uagtet mine Kræfter ere ringe og bogstavelig for ringe at begynde derpaa, saa har jeg dog med min Gud og i Fællesskab med en Del andre hæderlige Mænd besluttet at lægge Haand paa Værket, og da Herren har ladet de første Forsøg, nemlig med at erholde et Privilegium, som her i Provinsen er en Umulighed, lykkes for mig, saa har jeg anset det for et Tegn til, at Værket bør fortsættes.

»I Løndom tænker jeg tit, at Sagen tilvisse maa have en dybere Betydning; men ligesom den nu kun er aabenbaret for hans Øjne, som ser alting, saaledes vil den længere hen i Tiden vorde klar for Menneskenes Aasyn. Jeg antager, at det skal være et Forarbejde til noget ædlere, noget herligere. Mine Medtroende synes ikke synderligt derom og ønskede hellere, at Bladet maatte blive et Religionsblad, men dertil føler jeg som Købmand og som svag Kristen slet ingen Kraft. Dertil vil Herren vist vide bedre Redskaber, hvilket ogsaa kan gøres be-

hov, da det aandelige Liv er falden i langt dybere Søvn hos Folket end Nationalfølelsen.

»Idet jeg saaledes antager, at Deres Velærværdighed vil skænke mig Bifald, haaber jeg, at De vil række Sagen en hjælpsom Haand, først ved i Deres egen Egn at faa saa mange Subskribenter som mulig og siden nu og da efter Omstændighederne sende mig nogle Bidrag, som da maa være passelige for Bladets lette Tendens . . .

»Jeg ønsker Dem sluttelig al Naade og Fred i vor Herre Jesum« . . .

Ligesom Grundtvig bøjede ogsaa Lindberg sig for den dansk politiske Udvikling i 1848. Og han blev en Ven af borgerlig Frihed og Lighed. Den 26. Februar 1853 valgtes han til Folkethingsmand for Nakskov Kredsen. Den 27. Maj s. A. genvalgtes han. Han vedblev at være Medlem af Rigsdagen til 1855 og af Rigsraadet til sin Død 1857. Om Lindbergs Rigsdagsvirksomhed hedder det: »Han ofrede den mange af sine Kræfter. Han tog ofte Ordet og var Medlem af mange Udvalg og livlig interesseret i flere af de store statsretlige og nationale Spørgsmaal, der satte Sindene i Bevægelse«.

Den bedste Støtte i sin lollandske Rigsdagskreds havde Lindberg i Dr. fil. L. N. Bojsen, Sognepræst i Vesterborg.

Med denne sin kristelige Ven brevvekslede han Tid efter anden om forskellige fædrelandske og politiske Spørgsmaal.

Saaledes kunde han allerede 25. Februar 1850 til L. N. Bojsen udtale sig om »et Livsspørgsmaal for Riget«, der saare meget havde bevæget hans Hjærte og sysselsat hans Tanker. »Det er Tronfølgen angaaende og den utaalelige Tilstand med Preusser og Svensker i Sønderjylland og det bornholmske Ministerium i Kjøbenhavn. Det forekommer mig, at Holsten er vor Ulykke, og at vi maatte komme af med den paa en skikkelig Maade, dog saaledes, at Holstenerne ikke skulle gaa tomhændede fra os, men medtage 1) deres lovlige Andel i den gamle Statsgæld og 2) hele den ny, som er stiftet for Oprørets Skyld; og naar vi bar Krigens øvrige Byrder 8,200,000 Rbdl. foruden hvad der ikke kan regnes i Penge, Udgydelsen af danske Mænds

Blod, da maatte det gaa hen som en overstrøgen uopredelig Regnskab for, hvad Holstenerne ellers kunde synes, de havde Krav i paa Andel i vor Flaade og Slotte. Men vilde Holstenerne end gerne gaa ind paa et saadant Forslag, saa de kunde komme til at tilhøre det store enige Fædreland med Hud og Haar, da maatte man for Enighedens fremtidige Opblomstren i det store tyske Rige ønske Holsten overgivet til Oldenburg; thi hvis Hr. Peter blev Hertug af Holsten, vilde det nok smage Rusland, og jo surere det var for Preussen, des bedre for os. Dersom Kongen kunde gaa ind paa den Tanke, om Udførelsen end opsattes til hans og Prins Ferdinands Død, og han vilde bede Dronning Victoria om at skænke os hendes lille Alfred, som til Sommer fylder seks Aar, for at han kunde opvokse i Danmark til en Gang at bære Skjoldungernes Krone, da fik han næppe Afslag, og at det kunde fornøje Dronning Victoria at hilses i Historien som Kongemoderen over Øfolkene turde være lige saa rimeligt, som det er at formode, at baade Engelskmænd og Danske vilde synes godt om den Sag. Jeg har i disse Dage forsøgt at bringe Kongen til at tænke derpaa. Om det lykkes, véd jeg ikke, ikke heller eller endnu mindre, om han, naar han fik en Tanke derom, vilde kunne med Kærlighed dvæle ved den. Men jeg har dog forsøgt derpaa, og skulde det nu endog mislykkes denne Gang, at Tanken naaede ham, da staar dog andre Veje aabne, som jeg vil forsøge. Kunde det ske, at diplomatiske Forhandlinger i den Retning kunde indledes, tog Hans Herlighed Hr. Palmerston vist snart Skeen i en anden Haand, og skete der kun en virkelig Forandring i Englands Forhold til Holsten-Gottorpernes Oprør, da maatte Sagen snart vende sig, saa vi fik enten europæisk Krig eller en ønskelig Fred. Men jeg skal ikke nægte, at jeg foretrækker selv den første for den nærværende Tilstand«.

Ikke mindre »diplomatiske« var de Breve, L. N. Bojesen modtog fra J. Chr. Lindberg, da denne var bleven Rigsdagsmand. Den 11. Marts 1853 skrev han saaledes:

»Kære Ven! — Tak for sidst og for al Din trofaste Ven-

skab! Du længes da nu vel efter at høre noget fra Rigsdagen, og Du har billig Krav paa at høre fra mig.

»Da Folketinget aabnedes i Mandags, var der ingen forudgaaende Gudstjeneste og ingen Trontale ventedes. Et tilstrækkeligt Antal Medlemmer var til Stede til at begynde Forhandlingerne. Grundtvig besteg Formandspladsen som Alderspræsident, og Ministrene traadte ind og var i deres Klæder. De stod op paa deres daglige Pladser og bleve staaende, ikke et Medlem rejste sig fra sin Plads, og Grundtvig satte sig ned. Saa stod da Ministrene der og blev staaende, medens Premierministeren oplæste det kgl. aabne Brev, hvorved Tinget opfordredes til at konstituere sig. Ingen rejste sig, og ingen Mund aabnede sig for at udbringe et Hurra for Kongen. Mig var det et underligt Varsel, og der var vist flere, der forundrede sig over den Fasthed i Sædet og den Tavshed, hvormed Tinget begyndte som fuldkommen enig med sig selv, da alle dog vidste, at man var uenig om alt andet. Inden Mødet hævdedes, var Uenigheden fuldkommen klar.

»De næste Dage var gaaede hen med Tingets Organisation, og har for saavidt ingen Interesse uden den, at de stedfundne Afstemninger viser en Majoritet for Ministeriet, hvis Størrelse ikke nøjagtig angives, da Tinget først imorgen bliver fuldtalligt (100 Medlemmer; Færøerne kan ikke blive repræsenteret). Men saavidt vides, har Ministeriet 52, Oppositionen 48 Stemmer; men af disse 48 har vi afgivet 1 ved Madvigs Valg til Formand, 1 Prof. Schjern er farlig syg, og 1, Justitsraad Krarups Valg, er indtil videre ikke anerkendt. Saaledes har, som det synes Ministeriet 7 Stemmer flere end Oppositionen. Denne er imidlertid stærk nok, naar den kan holde sig fast sluttet; og der er i Aftenmøder hver Aften gjort betydelig indledende Skridt til, at dette Maal kan naas. At den langt overvejende Del af Kundskab er paa Oppositionens Side kan ingen nægte, og man smigrer sig med, at vi skal have Majoritet til Paaske. Det frygter jeg nu vel for, er altfor dristige Forventninger, især da jeg mærker, at man gør ikke ringe Regning paa mig; men jeg maa vist nødvendigvis se mig lidt for, før jeg træder op,

da jeg ikke vil gaa i Blinde, og endnu behøver mange Dage til ret at komme ind i Forholdene her. Underlige Tider! Professor Clausen og jeg fraternisere og blive nok snart politisk fortrolige.

»Jeg har i disse Aftenmøder fremlagt min Plan til at fælde Ministeriet. Den gaar ud paa, at Balthasars*) Tvangslov og Bangs Kommunallov skal benyttes til at splitte Majoriteten, og en Forespørgsel til Ministeriet af mig om Dagbladenes Undertrykkelse i Slesvig skulde indvikle Ministeriet i en Række Forviklinger, som jeg formoder maa give Anledning til yderligere Forholdsregler til at klare dem.

»Forespørgslen fandt særdeles Bifald. Om Tiden, naar den skulde frem, blev der en forskellig Mening. Jeg var færdig den 9., men erklærede, at jeg rettede mig efter deres Raad. I Dag skulde da gaa forbi, da man ventede Koncessioner ved Rigsdagens Aabning, disse ere ikke komne, men i Morgen kommer Tvangsloven og paa Tirsdag formodentlig Kommunalloven. Saaledes vil min Forespørgsel sikkert ikke blive indgivet før henimod Slutningen af næste Uge.

»I Dag blev Rigsdagen aabnet, Ministrene vare ikke nær alle samlede, ingen af dem var i deres Klæder. Ved Valgene tabte vi som de foregaaende Dage, men ved Præsidentvalget fik Clausen dog 58 Stemmer, saa dersom de vil holde fast, har Ministeret ogsaa lidt et betydeligt Nederlag, da Forandring i Arvefølgen kan forhindres med 40 Stemmer. Premierministeren var kendelig mat efter dette Udfald af Valget.

«Her har Du nu et lille Billede af, hvad der er passeret til dette Øjeblik».

Ved Valget den 1. December 1854 kunde Præsten L. N. Bojsen imidlertid ikke mere være hans Stiller. I den Anledning skrev J. Chr. Lindberg til denne sin »kære Ven og Broder i Herren:«

»Jeg har i over otte Dage ligget under Brevveksling til

---

*) Det er Balthasar Christensen — den Gang Landsthingsmand, valgt for Nord-Sælland.

Dig om den Sag; thi jeg mente, at det var uklogt af Dig under de nuværende Forhold i den Retning at erklære Dig mod Ministeriet. Jeg vilde egentlig have fraraadet Dig det, men jeg kunde dog ikke faa den Sag ført til Pens, fordi det var modsigende i sig selv baade at bede Dig om at gøre det og fra raade Dig den Gerning. De Gange, du stillede mig, skal og kan jeg umuligt forglemme, hvad enten jeg tænker paa de udvortes Forhold eller den hjertelige Veltalenhed, Du løste haarde Knuder med.

I Rigsdagssamlingen 1855 havde Lindberg den Glæde at se et stort Stykke af den kirkelige Frihed lovfæstet, som ogsaa han havde kæmpet med Dygtighed og Veltalenhed for trods Modstandernes Had. I Foraaret 1855 blev nemlig Loven om Sognebaandets Løsning enstemmigt vedtagen i Landstinget saavel som Folketinget. Men den dogmatiske og liturgiske Frihed for Statskirkens Præster, hvilken Lindberg ligesom Grundtvig bestandig havde knyttet sammen med Friheden for Sognets Beboere, den var nu bleven skilt fra, og kom derved for lang Tid til at træde i Baggrunden.

Jakob Chr. Lindbergs Hjemliv.

Da J. Chr. Lindberg af egen Drift 1830 nedlagde sit Embede som Adjunkt ved Metropolitanskolen, stod han til Dels uden Erhverv. Det var derfor timelig trange Dage, han nu gik ind til.

Men hans unge Hustru, Ane Catrine Elisabeth Hansen, blev ham ved sin sjeldne Opofrelse en stærk Støtte i at bære den tunge Byrde. Hun var selv vokset op i et rigt Hjem. Til sit Bryllup havde hun faaet mange kostbare Gaver, deriblandt »sjældne store Sølvsaager og Guldsmykker med ægte Perler og Ædelstene«. Men i de trange Aar solgte hun alle disse Familiestykker. Og naar hendes Søster bebrejdede hende, at hun gjorde saa, svarede hun stolt: »Saalænge vi selv har Huset fuldt af Kostbarheder, skal vi ikke tage imod Hjælp.«

I fjorten Aar var Jakob Chr. Lindberg uden Embede og boede i den Tid i København, mest udenfor Byen, paa Kristianshavn, paa Kalkbrænderiet eller i »Alleenberg« ude paa Frederiksberg. De havde syv Børn, fem Sønner og to Døtre. Den bekendteste af disse blev Niels Lindberg, død som Valgmenighedspræst i Kerteminde 1886.

Børnene saa med Kærlighed og Ærefrygt op til begge deres Forældre. Et af disse Børn har skrevet:

»Mon ikke den Tryghed og Ro, som var i Hjemmet, har haft sin Oprindelse i disse Ægtefolks — om jeg saa maa sige — enfoldige Kærlighed, der aldrig har kendt andre Idealer end

hinanden fra deres tidligste Ungdom, og som gennem et langt bevæget Liv blev deres Idealer tro.«

Lindbergs Hus i Hovedstaden var tiltrods for de udvortes smaa Kaar et gæstfrit Hjem. I Begyndelsen kom navnlig unge studerende der hver Torsdag Aften. Blandt de stadige Torsdagsgæster var L. Müller, Brødrene P. A. og F. Fenger, L. Hagen, H. Martensen, Brødrene F. og M. Hammerich, Peter Rørdam og Brødrene Kierkegaard. Af ældre var Pastor emer. Jens Hornsyld en hyppig Gæst.

Da Lindberg gennem »Nordisk Kirketidende« blev kendt blandt mange kristelige Lægfolk paa Landet, var det ikke saa sjældent, at han fik Besøg af en eller flere af disse, som da fandt deres Underhold og Forplejning i hans Hjem. Men der var da ogsaa adskillige af disse, der i Aarenes Løb sendte det Lindbergske Hus temmelig store Gaver i Penge som i Fødevarer.

Heller ikke blev han glemt i saa Henseende af sine troes-enige Præstevener i Landet. Det var ikke blot Præsten Agerbæk, som sendte L.s »en Otting Smør, en Fjerdings Gryn og en Gaas«. Men som Agerbæks Pige, der bragte denne Gave, senere sagde: »Guds Børn vilde den Gang gerne dele med hinanden«, saaledes var det ogsaa. Trods de smaa timelige Kaar for flere af Præsterne, gav de dog af et godt Hjærte. P. A. Fenger var ikke den mindst rundhaandede. Vi ser af et Brev fra ham til Grundtvig 24. November 1846, hvorledes han endnu paa den Tid tog sig offervilligt af Lindbergs trykkende Pengesager.

Lindberg holdt paa, at hans Sønner under deres Opvækst ogsaa skulde øves i Haandværk, navnlig Snedkeriet. Saadan Færdighed blev dem da ogsaa meddelt. Enkelte af dem bragte det vidt heri.

»Lindberg var en ivrig Havemand. Da de flyttede ud paa Frederiksberg, fik de en stor Have, hvor han plantede mange smaa Frugttræer, og hvor hans Børn hjalp ham at saa, plante og vande. Han glædede sig meget, baade over Træernes og Planternes Vækst og over, at Børnene var saa flinke til at hjælpe ham. Disse ansaa det ligefrem for en Ære, naar han kom og

paa sin milde, rolige Maade sagde: »Lad os nu komme ud i Haven og se til Blomsterne, om de ikke skal vandes.«

Medens de boede paa Alleenberg, var det politiske Røre til en Tid saa stærkt, at ogsaa Børnene maatte mærke det. Der kom flere unge Mennesker i Huset, som hørte til det liberale Parti. Lindberg, som den Gang var konservativ, yndede ikke deres politiske Retning. Og Ordet »radikal« summede dem om Ørene. En af L.s Smaapiger tog en Dag Mod til sig og sagde: »Fader, hvad er det at være radikal?« L. tog hende hen til Vinduet, pegede ud i Haven paa alle de smaa Frugtræer, som han for nys havde plantet, og som de alle vidste var hans Stolthed.

»Ja, ser Du«, sagde han, »dersom de radikale kom her ud i Haven, saa tog de alle disse Træer og rykkede dem op og satte dem med Toppen i Jorden og med Rødderne i Vejret. Det er at være radikal.« — —

Den 8. Januar 1844 blev Lindberg uden Ansøgning, men ikke mod sin Vilje kaldet til Tingsted Sognekalde paa Falster. Det var ham en stor Skuffelse, at der skulde bygges en ny Præstegaard. Men da denne først var opført, vilde han ikke gerne flytte ud af den igen. Kristian den 8de lod ham en Gang tilbyde et større Embede og ligesaa Monrad, da han var bleven Kultusminister. Dette sidste Tilbud var L. en stor Overraskelse, da de havde været politiske Modstandere og kendte ikke hinanden personlig. Men hvor glad end L. var ogsaa ved dette Tilbud, tog han dog heller ikke imod det.

I Tingsted Præstegaard fuldendte Lindberg Bibeloversættelsen. »Den Glæde, hvormed han kom ned i Dagligstuen og fortalte sin Hustru, naar han havde fundet ud af et vanskeligt Sted, naar hans Oversættelse var lykkedes og han fremsagde den for gammel og ung i Dagligstuen, den havde en egen Stemning over sig«. Han maatte altid have Hustruen og Børnene med i sin Glæde. »Saaledes ogsaa, naar han efter mange Gisninger havde læst Indskriften paa en af de gamle Mønter, da kom han gerne ned i Dagligstuen med Mønten i Haanden, viste

dem de slidte Skrifttegn og læste dem og oversatte dem og gav gerne en interessant stedlig Forklaring over disse«.

Et Par Aar efter at Lindberg var kommen i Præsteembede, skrev P. A. Fenger til Grundtvig: »Det synes mig aabenbart, at han er Præst med Lyst og Nidkærhed og virker i flere Retninger til Gavn baade for gamle og unge«.

J. Chr. Lindberg havde en egen Maade at udtrykke sig paa, som gjorde, at hvad han sagde stod klart og anskueligt, saaledes at man næsten ikke kunde glemme det; det samme var Tilfældet med hans Prædikener«.

»Søndag Eftermiddag kunde L. ofte tale med sine nærmeste dels om sin Prædiken, naar de spurgte ham om et eller andet i den, dels om Steder i den hellige Skrift, som nogen af dem kunde ønske hans Udlægning af. Det var for dem alle de rigeste og bedste Timer, thi det var, som løftede han en Flig af det Slør, der skjuler Evigheden for deres forkrænkelige Øje. Hans Aasyn, der altid var mildt, kunde da ligesom straaale«.

Da Koleraen i Sommeren 1853 ogsaa hærgede i Tingsted Sogn, hvor Lindberg var Præst, viste han sig »som »de angrebnes Læge og utrættelige Sygevocter«.

Vi faar et lille Billede af Familielivet i Jakob Christian Lindbergs Hus gennem et Brev, dateret Skræppenborg den 22. Marts 1840, hvori den bekendte Lægprædikant Peter Larsen sender sin Tak for udvist Gæstfrihed:

»Jeg takker Dem paa det kærligste mange Gange for de Dage, da jeg var hos Dem, og al den mod mig beviste Kærlighed tilligemed Deres kære Kone samt hele Hus og de mangesmaa, som Herren har betroet Dem. Han, den rette, kære Børneven tage Dem selv i sine Arme og velsigne Dem. Det er mit Hjertes vel svage, men dog inderlige Ønske og Bøn for Dem, at De for alt maatte vokse op i hans Naade og Kundskab«.

»Jeg tænkte ellers paa, kære Hr. Magister, som den sal. Luther udlægger det, at lydige Børn er ogsaa noget af det, som hører til det daglige Brød, at har Herren ellers paa en Maade skaaren det knapt for Dem, saa synes jeg ret at kunne spore, at han i dette Stykke havde givet Dem et godt Stykke. Det

er ellers en stor Sjældenhed nu omstunder, at se og finde fromme og lydige Børn. Men maaske at det ikkun saa er mere i mit Syn end i Virkeligheden, fordi at jeg af Naturen selv er et Skarn. Men dog kan det glæde og oplive mit Hjærte, naar jeg ser, at andre er fromme og gode. Jeg har ikkun et Barn, som nu til Paaske skulde gentage sit Daabsløfte og Pagt for derefter at delagtiggøres i Herrens hellige Legeme og Blod. Han er desværre af et meget vildt og letsindigt Temperament. Gud i Naade forbarme sig over ham, kære Hr. Magister. Bed Deres smaa at opsende en Bøn til den kære Gud for ham, at han vilde bøje hans Hjærte i sin sande Frygt og oplyse ham med sine Gaver

»Hils Deres kære Kone fra mig, at det er efter min Overbevisning det bedste Stykke af det daglige Brød, som Gud, den rige Fader, afskærer til os, naar han, som sagt, giver os fromme og lydige Børn. — — —

»Min gerrige Natur kunde ellers bedre lide Deres Kone end Dem, hvad Økonomien angaar, blot fordi den synes, at De kunde sparet et Lys oppe paa Deres Kammer. Jeg slukkede det et Par Gange, men saa tændte Magisteren det igen, saa tænkte jeg, han er ikke saa gerrig som du eller. plaget saa meget af Vantro for at komme igennem Livet og faa sit nødvendige Udkomme«. — —

Fra en ung Søns Dødsleje meddeler Lindberg følgende: »Jeg gav ham endnu en Gang Medicinen, lyste derpaa Herrens Velsignelse over ham og taledes faa Ord til ham om, at Herren om faa Øjeblikke vilde sende sine Engle for at bære ham ind i Paradiset i de saliges Bo, hvor han skulde hvile og glæde sig, til Herren kommer igen for ogsaa at kalde hans Legeme af Graven, hvori det snart skulde sænkes. Han aabnede da sine store Øjne, forsøgte at tale, men kunde ikke, smilede til mig og døde saa stille, at der var ikke et Suk at høre«.

Sin ældste Søn meddelte han i flere Aar under en stadig Brevveksling Nyheder ikke blot fra det daglige Liv i Hjemmet, men ogsaa fra Fædrelandet og fra Rigsdagens Enemærker.

Da denne Søn i det sidste Krigsjaar 1850 laa som Under-

jæger ved Hæren, fik han hyppigt Brev fra sin Fader. Nogle Dage efter Istedslaget, den 30. Juli skrev J. Chr. L. til Sønnen, som paa den Tid laa ved en Troppeafdeling paa Femern:

»Jeg var ikke ret fornøjet, thi kunde Du den 25. have sendt mig et Par Linjer om, at Du havde stormet løs paa de tyske Hunde, havde været med i den hidsigste Kamp, og at Du efter Sejren skrev os disse Linjer til, i den fulde Overbevisning om, at det var Herren den Almægtigste, til hvem Du er døbt, der havde givet Dig vidunderlig Styrke til at gennemgaa den haarde Kamp og underlig bevaret Dig under Kugleregnet, saa Du endelig havde faaet Sværdet fra Siden og havde hugget saaledes løs mellem de frække Oprørere, at de laa slagne ved din højre og venstre Side, saa Du gennem Blod maatte kæmpe til Sejr, først da havde jeg været ret fornøjet, stolt af, at jeg havde fostret en Søn, som kunde gaa den Heltebane, som jeg misunder enhver Helt, fordi, hvis jeg kunde, saa vilde jeg selv med største Glæde deltage og sejre i den store Kamp for Danmarks Fremtid, for Danerfolkets Opstandelse af døde, for Tyskens Ydmygelse«. . . .

»Straks vi kom hjem med Efterretning om, at den tapre Landsoldat var dragen ud, hejsede jeg Dannebrog og bød vort Hus ud at synge den tapre Landsoldat. Det gik saa dødt, at jeg skændte og jog dem derfra; thi jeg følte, hvad jeg hver Dag erfarede, at Begejstringen er falden i Folket, at det ikke saaledes deltager i Fædrelandets Ve og Vel som før, og jeg vidste det bestemt, at denne Mathed maatte koste mange Danne-mænds Liv, om den dermed kunde udsones. Nu er meget Blod flydt. Og i Aften blev da baade »Den tapre Landsoldat« og »Gutter ombord« sunget i Niels Kyllings (eu Gaardmands) Have nogenlunde godt, og Folkene vaagnede da. Første Post bragte os Efterretning om, at 2700 af vore vare faldne, saarede eller savnede; men de spillede deres Kort som sædvanlig. Saa forelæstes dit Brev, i hvilken Anledning nogle kom hen og lyttede til; men de fleste blev ved Kortene. Saa kom Johan med de sidste Efterretninger, og derpaa taledes jeg nogle Alvorsord til Gildesfolkene, hvorpaa alle Mænd samledes i N. K.s Have,

Fruentimmerne tildels, men de øvrige da i hans aabne Vinduer, og saa blev der sunget. Derpaa talede jeg nogle Alvorsord til de Tilstedeværende, og Gildet endtes dermed og for Resten saa glædelig, at Kortene, Beterne og dertil hørende Regnskab blev aldeles glemt for Tanken paa Danerhæren«. — —

Den 23. April kaldedes J. Chr. Lindberg til Lille Lyngby og Ølsted Sognekald i Nord-Sælland. Inden Aaret var omme, blev imidlertid hans rige Levnedsløb afsluttet. Han døde den 10. December 1857.

Den 18. December jordedes Lindberg fra Frederiksberg Kirke. Grundtvig talte over ham som den trofaste Ven, den udmærket dygtige Arbejder til Guds Gerning og den navnkundige Stridsmand for vor Herres gode Sag.

I sit Mindekvad om L. sang Grundtvig:

Lindberg Christen! Lindberg Jyde!
 Tak for godt Fostbroderskab,
 hvor det galdt om Bom at bryde
 for Guds Ord og Aanden stor,
 hvor det galdt om Rettens Gænge
 her i »dejlignst Vang og Vænge»
 for Gud Faders Døtre smaa.

Den 10. December 1866 stædedes Jakob Christian Lindbergs Enke Ane Cathrine Elisabeth, født Hansen, til Jorde ogsaa fra Frederiksberg Kirke.

Ved den Lejlighed aflagde bl. a. Præsten Peter Rørdam følgende Vidnesbyrd:

»Natten skrider og Dagen kommer; vor Frelse er nærmere end da vi blev troende, saaledes skriver St. Paulus til Menigheden:

»Kære Venner! I véd, at imod Morgenstunden tager Mørket til, og at der gaar en Kuldegysen hen over Jorden; at Natten udvælder fra den sorte Sky og at Maanen kvælder netop imod Morgengry; og fordi St. Paulus har forstaaet, hvad vi daglig erfare, at Mørket og Kulden tager til, just som det be-

gynder at dages, derfor skriver han: »Natten skrider, og Dagen kommer«, sikker og vis paa, at hvad der saa end mødte, vilde Natten ikke komme til at regere og Dagen blive borte, men at Dagen vilde komme og udbrede sig, til Natten var helt forsynden.

»Denne kære og kærlige Kvinde, om hvis Støv vi her er forsamlede, har haft megen Modgang i denne Verden; thi hun var knyttet til en Mand, som var blandt de forreste af de faa, som den Gang stred den gode Strid for »Troens gode Ord;« og den Tid saa det mørkt ud i vort Land; thi Lysets Venner var kun faa, men Fjenderne var saa mange og saa mægtige.

»Men denne Kvinde forlod sig paa Herren, og hun forlod sig paa sin Ægtemand og fulgte ham kærligt, trygt og tro uden at skælve; thi vor Herre fylder sin Kraft i de skrøbelige; han udvælger netop de svage, for at beskæmme de stærke. Men det er en stor Velsignelse, besynderligt for en Herrens Tjener, at have en Hustru, som ikke sætter denne Verden øverst, men sætter Vorherre øverst, og derfor opmuntrer sin Mand til at arbejde, mens det er Dag, forvissat om, at Herren har Omsorg for os, og at, bekender vi kun Herren for Menneskene, vil han bekende os for sin Fader, som er i Himlene og for de hellige Engle.

»Og denne Kvinde elskede sine Børn. Udadtill saa det Størsteparten af hendes Ægtestands Dage sort ud. Men trods al den Storm, der kom over Huset, inde i Huset var der Fred og Ro; thi i hendes Hjærte var der lyst og varmt, Fred og Ro; ikke den Fred og Ro, som Verden giver og tager, men den Fred og Ro, som Vorherre Jesus Kristus giver os, og som han lader os beholde, saa mange som elske hans Herligheds Aabenbarelse.

»Men det er en stor Velsignelse at have en Moder, som elsker sine Børn, og som elsker sit Hjem og som af Kærlighed til Børnene gør Hjemmet kært og dyrebart for dem, til et lille Tilflugtssted imod Storm og et lille Skjul imod Uvejrh. Men I, kære Venner! Eders Moder flagrede ikke om fra Selskab til Selskab, urolig i Sindet, og lod Eder skøtte sig selv;

som Hønen sanker sine Kyllinger og breder sine Vinger ud over dem, saa gjorde Eders stille og kærlige Moder ved Eder, vel oplært af Vorherres Kærlighed. Og Eders Moder har lært Eder at tage Medgang og Modgang af Vorherres Naade; og hun har lært Eder, at alle Ting skal tjene os til Gavn, kun vi holde os til Herren; og hun har lært Eder at elske Eders eget Hjem og være glade ved hinandens Selskab; men at den yngre Slægt er tilfreds med sit Hjem og med det daglige Selskab, er en stor Velsignelse, og den Velsignelse har vor Herre givet Eder ved Eders ømme og kærlige Moder.

»Natten skrider og Dagen kommer;« »den som hører mine Ord og gør derefter, hans Hus skal blive staaende«, saa taler Herren. Og Eders Moder saa, at Stormen lagde sig, og at Regnen hørte op; Eders Moder saa, at der kom Havblik ogsaa udadtil og omkring hende. Hendes Enkestand var stille og rolig, mild og venlig. Og hendes Sjæl var saa rig paa Tak til Gud for al hans Naade og Barmhjærtighed . . .

»Saa er Natten skreden og Dagen kommen for denne troende Sjæl. Men naar vi tænke tilbage paa den Tid, da Jakob Christian Lindberg med sin fromme Hustru levede her paa Frederiksberg, og vi, den Gang den yngre Slægt, samledes i deres gæstfri Hus, maa vi alle sige af Hjærtet: »Natten skrider og Dagen kommer«, o Gud ske Lov; Vorherre velsigne os, at vi, hver for sig maa kunne sige: Natten skrider i dette Hjærte, og det sande Lys skinner allerede i dette Hjærte! Men da véd vi, at vi er overgangne fra Mørket til Lyset, naar vi leve til-sammen i den indbyrdes Kærlighed«.

I 1869 rejstes en Mindesten for J. Chr. Lindberg i Skibelund Krat ved Askov Højskole paa en Kæmpehøj med vid Udsigt mod Syd ind i Sønderjylland.

Peter Larsen (Skræppenborg) sammen med nogle andre Bønder havde bekostet dette Mindesmærke.

Det er en næsten fem Alen høj Granitstøtte, flrkantet og ens paa alle fire Sider. Paa en næsten halvanden Alen bred

Sokkel hviler en Terning paa 27 Tommer, hvor Indskriften er anbragt. Derover staar en smækker Søjle og ovenpaa et Kapitæl med en Kugle øverst. Grundtvig havde forfattet Indskriften, der staar paa Mindestenen mod Syd: Rejst af danske Bønder til Minde om Jakob Christian Lindberg, Guds og Folkets Mand.

Der var flere Talere ved denne Mindestens Afsløring. Men Hovedtaleren var Peter Larsen (Skræppenborg). Han mindede om, hvor Tiderne havde skiftet, saa den yngre Slægt havde vanskeligt ved at forstaa, at de enfoldige Kristne her i Landet havde lidt Forfølgelse for deres Tros Skyld. Thi nu om Dage var jo Kristendom desværre næsten bleven en Modesag; — desværre maatte vi nok sige, da det altid var vanskeligt at kende de sande troende og faa Forstand paa, hvad Kristendom var, naar saa godt som alle af Vane eller Mode ere Kristne. Derfor er det ogsaa, at Apostlen glæder sig over og takker Gud for, at Kristendommen dog kunde blive forfulgt. Denne Sten havde han nu ogsaa været med at rejse, for at det skulde mindes, hvad der var lidt og stridt for Friheden, saa at vi nu uden at trues med Straf tør komme sammen til fælles Opbyggelse. Ligesom Moses foretrak at være med sit Folk i Ørken fremfor at være en Fyrste i Ægyptens Land, saaledes havde ogsaa Lindberg givet Afkald paa at blive noget stort i denne Verden, hvad han vistnok kunde være bleven, om han med sine Evner og Gaver havde stilet derpaa; men han foretrak at staa fast til Forsvar for de smaa i Landet, fordi han havde fundet det, der var mere værd end al denne Verdens Gods og Ære, nemlig Troen paa vor Frelser. Og derfor skal hans Minde være til Velsignelse, som der jo staar skrevet »den retfærdiges Minde skal være til Velsignelse, men en ugudeligs Navn skal raadne«. Denne Sten skulde da minde om Lindbergs Navn, og han vilde ønske, at en og anden maaske ved at mindes af den kunde blive opmærksom paa sig selv og søge hen til Vorherre«.

Grundtvig havde til den Lejlighed skrevet Mindesangen:

›Vi saa en vældig Stridsmand
for Aanden med Guds Ord,
vi saa en vældig Stridsmand
for Folk og Drot i Nord,
hans Kamp og saa har gavnet,
at Jakob Lindbergs Navnet
ej glemmes maa i Hast.

Da stødt der blev i Luren,
hvor Fjendens Hær man saa,
den første Mand paa Muren,
var han i Kjortel graa,
mod Lue-Pile hærdet
saa svang han Aande-Sværdet,
at vi saa Glans deraf.

Naar nu iblandt os throner
det levende Guds Ord
med søde Lovsangstoner
fra Hjærterne i Nord,
da skal det kærlig mindes,
saa gode Sejre vindes
der kun paa Lindbergs Vej!

DIS-Danmark

1 0 4 4 2 5